

VELDEKE

1970

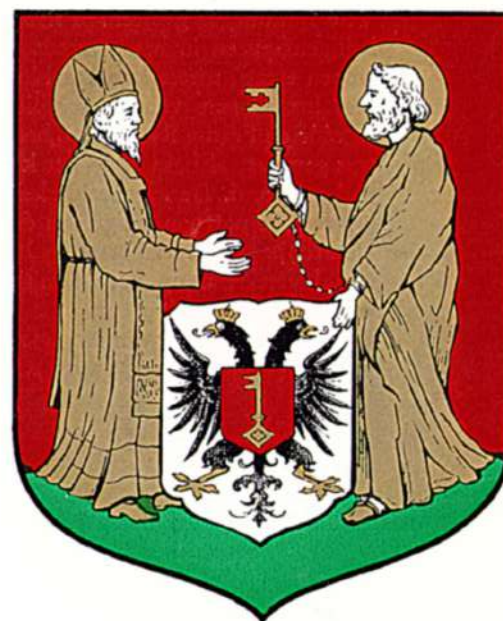
3

tijdschrift voor Limburgse volkscultuur

- A.A.M.N. Dejong*
28 Het schutterszilver van Heer
- Mr. L.J.M. Corten*
30 Familiewapens van koningen
- Mr. L.J.M. Corten*
31 Lijst van Koningen/
Genealogische aantekeningen
- 32 Sage oer Heer
- W.H.J. Poulsen*
35 Sport speelde in Heer
een zeer belangrijke rol
- N.J.J. Beuken*
37 Heer, detailhandels-
en ambachtscentrum
- 39 Onbekend mannenlijk/
„Herdeneire”
- Cor Bertrand*
40 Juliana-Boudewijnprijs
blijvend monument voor Heer
- 43 't Vriesjpeel
- Dr. H. Waltmans*
44 Een elektoraal afscheid
van de gemeente Heer
- Joan Bertrand*
47 Wie Slivvenhier de vrouw maakte
- L. Darding*
48 Aon 't Vloot vaan vreuger
- Cor Bertrand*
49 Heer in de kamer
- 51 De raad van Heer
- Mr. Louis Corten*
52 Laatste woord
- 53 „Of me door de Brakke gen”

Het bestuur van VELDEKE heeft het gelukkige idee gehad om een heel nummer van het tijdschrift te reserveren voor elk wat wils over Heer. Het resultaat van veler werk wordt u thans aangeboden. De gemeenteraad van Heer heeft het initiatief van VELDEKE met vreugde begroet en spontaan de middelen ter beschikking gesteld om dit boekwerkje aan elk gezin van Heer te kunnen schenken. Diverse aspecten van het zelfstandige Heer zijn belicht. Het is een welkome sociologische aanvulling op de dikke „Geschiedenis van Heer”, die

Hoofdarchivist J.M. van de Venne in opdracht van het gemeentebestuur van Heer heeft geschreven en die in 1957 verscheen. Dit tijdschriftnummer zal mogelijk voor menigeen een aansporing zijn om ook het verschijnsel Heer te gaan bestuderen en om Heer te dienen door het studie-resultaat te publiceren. Namens heel Heer zeg ik VELDEKE van harte dank voor dit werk, dat bij alle inwoners van Heer zeer zeker in goede aarde zal vallen.

Mr. Louis Corten Burgemeester

Het gemeentewapen van Heer

Vele Limburgse gemeenten hebben heiligenfiguren in het gemeentewapen staan, meestal in combinatie met het wapen van de familie, die er vóór de Franse Revolutie „heer” was geweest, althans er op het kasteel had gewoond. De afgebeelde heilige is steeds de patroonheilige van de (hoofd)parochie. Hij staat in het schild vast, waarop het „familie”-wapen is afgebeeld.

Bij de samenstelling van de gemeentewapens (vaak begin 19e eeuw) zal

men met het opnemen van heiligen in de wapens de natuurlijke en vanzelfsprekende verbondenheid tussen parochie en gemeente tot uitdrukking hebben willen brengen. Deze verbondenheid tot uitdrukking brengen is goed, ook in de heraldiek. Jammer genoeg zijn de juiste heraldische mogelijkheden niet benut. Juist zou het geweest zijn om de heiligen te gebruiken als schildhouders, dus zo als de 2 leeuwen in het Nederlandse rijkswapen of de engel in het

Maastrichtse gemeentewapen.

In het Heerder wapen is (naar mijn mening) bij de samenstelling van het wapen wel degelijk gespeeld met de schildhoudersgedachte; de heiligen staan immers op een groen voetstuk. Dit geheel heeft men in een schild gezet en men heeft gezocht naar een kleur om de rest van het schild te vullen, welke kleur heraldisch moest passen bij het goud van de heiligenkleding en bij het zilver van het eigenlijke schild. Men heeft gekozen voor het rood, dat van de heraldische kleuren het minst hindert bij het groen van de schildvoet.

Bij raadsbesluit van 25 augustus 1953 is de gemeentevlag van Heer vastgesteld; twee gelijke horizontale banen, boven rood en beneden groen. Heel kennelijk is tot deze onheraldische kleurencombinatie besloten omdat men er van uit is gegaan, dat rood en groen de hoofdkleuren zijn van het gemeentewapen. Overigens heeft de gemeentevlag naast de formele rechtsgrond van het raadsbesluit nog een andere even waardevolle bestaansgrond, n.l. de gevoelswaarde, die de vlag voor de inwoners heeft.

Het gemeentewapen van Heer zou dus eigenlijk moeten zijn zo als op nevenstaande tekening. De rechtvaardiging der voorstelling is als volgt. De twee heiligen zijn St.-Servaas en de Apostel Petrus (geboeid afgebeeld: St.-Petrus Banden). St.-Servaas duidt er op, dat de heerlijkheid Heer eigendom (sinds 1292?) was van het kapittel van St.-Ser-

vaas (dus van de gezamenlijke kannuniken van de St.-Servaaskerk) te Maastricht. Eigendom van het kapittel, dus niet van Maastricht, want het kapittel van St.-Servaas was wel binnen de stadswallen van Maastricht gevestigd, maar was met een stukje grond en enkele bouwwerken binnen die wallen een volkomen soevereine staat. Deze soevereine staat viel niet onder de macht van een of andere stad of koning of prins-bisschop of graaf maar was rijksonmiddelbaar, d.w.z. het was een zelfstandig bestanddeel van het Heilige Roomse Rijk, oftewel van het Duitse Keizerrijk van vóór de Franse revolutie. Het zilveren schild met de zwarte tweekoppige adelaar is het wapen van het Heilige Roomse Rijk en verzinnebeeldt dus de rijksonmiddelbaarheid van Heer. Het rode hartschildje met de gouden sleutel duidt op het kapittel van St.-Servaas. Volgens de legende kreeg St.-Servaas rechtstreeks uit handen van St.-Petrus, de eerste paus, een sleutel als symbool van zijn bisschopsmacht. St.-Petrus Banden, patroonheilige van de parochie Heer, is de tweede schildhouder, afgebeeld tijdens de handeling van de sleuteloverdracht.

Wel zeer weinig gemeenten hebben een wapen, dat zo vol is van heraldisch verantwoorde symboliek en waarin zo duidelijk de soevereiniteit c.q. de zelfstandigheid is aangegeven, die voor Heer op 1 juli 1970 verleden tijd zal zijn.

De oudste bewoners

De Romeinen zijn zeker de oudste bewoners van Heer, zult u denken, want de echte Heerdenaar kent namelijk „den Tomb (Teump)” aan de Bemelerweg waarover veel geheimzinnige verhalen de ronde deden. Deze Romeinse grafheuvel van Heer lag in de buurt van drie Romeinse wegen nl. de weg Noord-Zuid; de weg naar Keulen; de weg naar Trier. De Romeinen lieten zich graag langs drukke uitvalswegen begraven. Men bleef op die wijze in contact met de achtergeblevenen; vaak staat er dan ook een groet aan de voorbijganger op het graf. Deze Tumulus is nu verdwenen. Hij is geëgaliseerd en er is een huis op die plaats gebouwd. Het zou misschien wel piëteitvol zijn wanneer de huiseigenaar in plaats van het graf waarop

hij bouwde een gevelsteen met het opschrift „Tumulus” of „den Teump” in de voorgevel van zijn huis zou plaatsen. Bovendien weten de eventuele tumulus-zoekers dan aan de gevelsteen dat ze althans de plek waar de grafheuvel lag gevonden hebben.

Behalve dit verdwenen graf hebben de oudste bewoners van Heer nog andere sporen nagelaten, zoals u ook in „De Geschiedenis van Heer” van J. M. van de Venne kunt lezen. Hiervan bestaan nog maar spaarzame overblijfselen. Veel materiaal is weggespoeld door Maasoverstromingen, de Maas was vroeger immers veel breder dan nu, ofwel bedekt door van hoger gelegen terreinen omlaag schuivende grond. Drie foto's van deze vondsten zijn hier afgebeeld.

1

2

3

Twee terra-sigillataschaaltjes

Het woord „sigillata” is afgeleid van het Latijnse woord sigillum, dat zegel, stempel of fabrieksmerk betekent. Zoals nu bij het moderne aardewerk aan de onderzijde, staat aan de binnenzijde op de bodem van deze rode aardewerkschaaltjes (foto 1 en 2) vaak een merk. Het is het merk van de werkplaats die het schaalteje vervaardigde. Van talrijke werkplaatsen weet men zowel de vestigingsplaats alsook de tijd, dat zij in bedrijf zijn geweest. Het sigillum kan ons dus inlichten omtrent de vraag waar het schaalteje vandaan komt en uit welke tijd het stamt. Op het schaalteje van foto 1 staat het merk „CATTARAF” (zie foto 3). Nu is het jammer dat zelfs in

5

het grote werk van Felix Oswald: „Index of Potters' Stamps”, waarin bijzonder veel stempels staan beschreven, de stempel „CATTARAF” niet voorkomt. Ook M. Vanderhoeven vermeldt dit fabrieksmerk niet in zijn publikatie „Terra Sigillata”. Algemeen wordt aangenomen, dat de letter F aan het eind van het woord duidt op vervaardiging in de tweede eeuw na Christus. Deze Romeinse schaaltejes zijn afkomstig van de door Van de Venne beschreven Romeinse villa „Bakkerbos”, gelegen op Heers grondgebied, ten n.w. van de Keerderberg. Er is indertijd op het terrein van Bakkerbos een munt gevonden van keizer Septimius Severus, die van 193 tot 211 na Chr. regeerde. Deze vondst zou de villa al wat

4

nauwkeuriger kunnen dateren. Het terrein van deze villa is reeds jaren bouwland en regelmatig bewerkt. Het ligt dus voor de hand dat men deze gave schaaltes tegenwoordig aan de oppervlakte niet meer kan vinden. Toch is het verbazingwekkend wat er na zoveel jaar nog aan kleine stukjes Romeins aardewerk wél ter plaatse te vinden is. Niet alleen rond de villa Bakkerbos, maar ook op andere plaatsen in de gemeente Heer liggen restanten die op Romeinse bewoning duiden. De Romeinen schijnen dus wel de glooiende oost-helling van het Maasdal ook in het gebied van Heer met het prachtige uitzicht, evenals trouwers de Geul- en Voerhellingen, voor de vestiging van hun buitenverblijven te hebben uitgekozen.

6

5

Gepolijste bijl uit het jong-stenen-tijdperk

We mogen wel aannemen, dat Heer vóór de Romeinen ook al bewoning heeft gehad. Prof. Modderman heeft tussen Sittard en Elsloo nederzettingen en graven van Nederlands oudste agrarische bevolking ($\pm$ 4000 voor Christus) opgegraven. De bijl op foto 4 is op Heers grondgebied gevonden. Het materiaal is van de soort silex, zoals die b.v. in de prehistorische mijnen van Rijkholt werd gedolven. Opvallend aan deze bijl is, dat hij geen aanhechtssporen vertoont, maar dat de snij- en achterkant volledig gladgepolijst zijn. Dit in tegenstelling met alle andere geslepen bijlen, die ik op de lössgrond heb gevonden.

6

Er zijn verspreid over vrijwel de gehele Zuid-Limburgse löss-grond zoveel bewerkte vuurstenen aan de oppervlakte te vinden, dat het merkwaardig zou zijn, dat de boeren, die blijkbaar een voorkeur hadden voor de lössgronden, hun bewoning tot een smalle Maas-strip, zouden hebben beperkt. Het wachten is op verder wetenschappelijk graafwerk, dat toe zal staan gefundeerde conclusies te trekken, maar dat jammer genoeg bemoeilijkt zal worden door de in de loop der eeuwen plaats gehad hebbende grondverschuivingen. Het is te hopen, dat de Zuid-Limburgse universiteit niet te lang hoeft te wachten op een leerstoel in de archeologie, daar in de Limburgse bodem wel heel erg veel veldwerk op deze leerlingen wacht.

7

7

Het oudste stenen gereedschap

Tenslotte nog een tweetal zeer oude werktuigen. Strikt genomen zijn ze niet gevonden op Heers grondgebied, maar op dat van Berg en Bemelen, a.h.w. dus op een steenworp afstand van de grens van Heer. De eigenaren van deze gereedschappen hebben vanaf het hoogterras de vruchtbare vlakten van Heer kunnen bewonderen. Deze werktuigen zijn heel wat ouder dan het jongere materiaal dat afgebeeld is op de voorgaande foto's. Ze zijn waarschijnlijk meer dan 50.000 jaar geleden vervaardigd. Hier volgt een beschrijving door het Biologisch Archeologisch Instituut van de Rijksuniversiteit van Groningen: „BMH II (foto 5 en 6): Puntvormige

afslag van vuursteen (?), zwaar gepatineerd afgeslagen door een voorbereide kerntechniek, weinig secundaire retouch. De facetten op het slagplatform wijzen op een oostelijke afslagtraditie, zoals de Eastern Mousterian van Balver Hohle of Markleeburg, maar typologisch jonger dan Wangen (Andree, *Der eiszeitliche Mensch in Deutschland und seine Kulturen*. Stuttgart, 1939). De datering is laatste interglaciaal (Riss-Würm 183.000 - 118.000 voor Christus) of vroeg Würm-glaciaal (118.000-10.000 voor Christus). BTV V (foto 7): Afslag vuistbijl (?) van vuursteen (?), zwaar gepatineerd, grote afslag, driehoekig in doorsnede, secundaire retouche door hardhamer percussie en „step of resolved flaking”. Dit stuk is vreemd en atypisch daar de afwerking grof en slecht is, zodat de vorm niet past in het bekende beeld van Acheuléen afslag vuistbijlen. Misschien is het het beste te zeggen, dat dit stuk een halffabriekaat is voor een afslagbijl. De datering kan hetzelfde zijn als bovengenoemd stuk, maar ik twijfel aan een oudere datering.”

Dat wil dus zeggen, dat Neander-talers duizenden jaren geleden ($\pm$ 50.000 jaar geleden sterft dit ras n.l. uit) zich al zijn komen oriënteren omtrent de leefbaarheid van Heer en naaste omgeving. Mogelijk hadden deze mensen hun verblijf in Belgische rotsholen waar ze tegen de kou beschutting vonden, en waagden zij zich in warme periodes naar het koude noorden. Resumerend mag men stellen, dat er blijkbaar vanouds van diverse kanten belangstelling voor het woonklimaat van Heer bestaan heeft.

De Heerder revue

In de winter van 1922-1923 ontstond een revue die de historie is ingegaan als „De Heerder revue”. Ze werd geschreven door G. Heuts die veel verdiensten gehad heeft voor het Heerder muziekleven, dat dan ook voor enthousiaste uitvoeringen zorgde.

Het verhaal dat aan de revue ten grondslag ligt, tekent het Heerder leven in de Eerste Wereldoorlog. Er zijn militaire toestanden en natuurlijk een liefdesgeschiedenis in verwerkt. De dialogen zijn – na bijna 50 jaar – voor moderne oren niet erg interessant meer, maar de liedjes hebben veel aantrekkelijks behouden. U treft er enkele van aan in dit boekje.

't Meuleke van Van Ingele

*En 't meuleke van van Ingele
dat drejt al van allein
de peirdsjes hubbe de mazele
en de liewe hubbe gein bein
De poompe zien allemaol kepot
de grubbe ligke vol sjliek
en toch zèk iech es 't kerremes is
zien vier weer de keuning te riek
en dan zette ver ôs op 't meuleke
Hiep, hiep, hoera, hiep.*

Oet: de Heerder Revue, 1922

Persoene en sitewasies in Sjaan tösse 1830 en 1890

„Heer heet us mishandelt,
Nege jaore laank,
En noe wilt mig Holland,
Auch nog eisen daank”.
(oet: „Leedche vaan 't Mastreechter
Volk vaan 1925”)

Dee „heer” boevaan hij bove zoe e òngunstig getuigenis weurd gegeve, is niemand anders es J.C. Baron Dibbets (1782-1839), commandant vaan de vesting Mestreech vaan 1830 tot 1839. 't Is werkelijk neet geriskeerd te stèlle dat Mestreech en gans zuid- en midden-Limburg Belsj in plaots vaan Nederlands territwaar zouwe zien, es Dibbets neet zoe vasberaoje de vijande vaan 't Hollands rezjiem zoe binne wie boete de stad, in bedwaank had gehawwe. De mieste börregers hadde vööl simpatie veur de revolusjonaere en boete de mör loerde de vrijkorrepse en geregelde tröppe vaan 't „provisjoneel Bewind” in Breusselt op 'nne kans um „d'n hollender” oet de stad te verjaoge.

De „Compagnie des tirailleurs maëstrichtois” – 'n kòmpenij jong Mestreechtenere die deil oetmaakte vaan 't Vrijkorrepse vaan De Melizet – had ziech in Sjaan versjans. Vaan hjoet woort minnigen aonval op de bastions vaan Wiek òndernòme, euverigens mèt mie bravour es mèt benöl vaan strategie. En al brochte ze de veiligheid vaan de stad neet direk in gevaar, 't garnizoen kraog tóch ederskier weer d'n opdrach de lestige vrijsjötters tot wied boete de Werreke te vervolge, in d'n hoop ze zoe op 'nne kier kwiet te kinne

speule. 't Vrijkorrepse kòs altied gemekelik aon zien achtervolgers òntkaome, me 't errem Sjaan woort 'r weer 'ns – en noe veur de lèste kier – aon herinnerd wat 't zègke wèl belegereers tot basis te mòte dene. Eve veur De Melizet mèt zien vrijwèlligers ònverriechterzake aoftrok, hadde de Hollandse seldaote in 'n poging um de „Belsje muiters” e veurnaom steunpunt te òntnumme, twie hoezer aon de weeg nao Sjaan, die es wach- en oekiekpos deens deeg, in brand gesjòte, en bij d'n ierstvollegenden oetval tot de grónd tou aofgebroke. Dat waor geinen halleve maotregel en 't tristig beslult vaan ei groet jaor vol euverlas, ang en sjao veur Sjaan.

Wie 't gevaar veur 'n euverròmpling geweke waor, en d'n toujstand in Zuid-Nederland get waor geconsolideerd, woort auch de Staot vaan Belèk op sommige punte get verzach. Eindelijk kòs de Mestreechteneer – bijkans vergete wie 't is te laope in 't ope veld – door de Pieters- en de Aw Wieker Poort veur e paar oor de stad òntvlöchte, bij klaoren daag.

Wee in 'n provinsie-stad vaan mie es hònderd jaore trök, ònder de regleminte vaan e militaer rezjiem, zie gans ammuzemint moot zeuke, twie jaor laank, dee is content mèt eder variatie. 't Waor Sint-Pieter, 't waor Sjaan in 't bezunder, boe de Mestreechtenere, jònk en aajd, hun nuij vrijheid te genete zeukde. En Sjaan had get te beejel!
't Waor al sins lang bekind um ze good beer, z'n herreberregeers en

brouwerije. Dat me dat neet vergete
 waor, en 't lang had môte misse,
 liert us de besjrijving die Franquinet
 – zellef 'nnen inwoener vaan Sjaan –
 vaan deen tied us heet gevege: „De
 srijver (Franquinet, A.M.) kin
 ziech nog rapellere – en zien me-
 morie geit neet wijer trök es tot de
 ierste jaore nao de belsen opstand
 vaan achttienhònderddaartig – wie
 dageliks, mer veural sòndegs en
 stonderdeg, zoen drökte in de ver-
 sjëllende tapperije waor, tot de ver-
 brukers midden op de groete weeg
 (noe: Pres. Rooseveltlaan, A.M.) in
 rijke gezete waore”.

Vlaoje etc aon lang taofele op d'n
 openbare weeg! En koffie drinken en
 vööl beer. De weeg nog veur de lui,
 de weeg éin groete kamer! Wee kin
 ziech dat nog veurstèlle, nóé?
 Wat weite veer eigenlijk nog vaan
 de kastelcins, de brouwers en bren-
 ders vaan Sjaan? Hun naome, get
 personalia en – miestal – de plaots
 woe ze hunne sosjale métier oetge-
 oefend hóbbe. Nao de kant vaan
 Wiek, op d'n hook vaan de Greune
 Weeg, boe noe nog in de „Gouwe
 Ridder” e glaas weurd gesjònke,
 òntvòng de wedevrou Snoek häör
 klante. Op den Dreisprunk boe Ber-
 ger- en Aw Aokerstraat ziech tot
 de Sjanderweeg vereinige, waor in
 de Franssen Tied Sjang Peper de kas-
 telein. Tot veur vief jaor nog vör-
 remde 't hoes, dat es „Café de Linde-
 boom” tot op 't lès zien aw bestum-
 ming heet behawwe, 'n zier har-
 monjeus aofsleeting vaan wat oets e
 prachtig dörrepsgeziech moot zien
 gewees.

Vaan de etabliseeminte aon de Aw
 Aokerstraat zien ers us nog drei be-
 kind: De Gangelthoof, op d'n hook
 vaan de Amyerstraat nao de kant
 vaan Hier, woe me rònd 1830 door
 Mesjeel Kicken woort gereef, (later

de Café vaan Severijns, aofgebroke
 in 1957); reg detegeneuver, op
 d'n hook vaan den Aoker (noe:
 Bemeler) weeg, stònt in dezellefden
 tied Jeu Habets achter de teek vaan
 d'n herberreg boe 'n hònderd jaor
 ieder (in 1747) kraanke Hongaarse
 huzare door de kasteleinsfamilie
 woorte verpleeg, en boe me nog
 altied tereg kin veur e gleeske en e
 hepke. 't Derde etabliseemint laog get
 hoeger op, nao de Kierderstraat tou,
 en waor d'n eigendom vaan de
 familie Rempelberg.

De twee groete brouwerije en brande-
 rije die Sjaan riek waor, vònt me –
 nevenein – aon d'n Amyerkant vaan
 de Aokerstraat: 't bedrief vaan de
 familie Van Hoven, dat in de jaore
 veertig in de – toen nog ònverdeilde –
 persele ach tot en mèt twellef ge-
 vestig waor, en de zaak vaan de
 gebreurs Defresne, mèt de woening
 op de nummers twee en veer en mèt
 de – zier groete – bedrieffsruimtes
 aon de Amyerstraat, boevaan de
 brouwkelders noe nog doorloupe
 tot ònder de boerderij op nummer
 negetien.

De brouwerij vaan Van Hoven –
 in 1850 besteit ze al neet mie –, heet
 nog gein tien jaor stand gehawwe;
 'n fraksie vaan d'n tied dat 't aajd
 Panhoes vaan Sjaan es zoedaonig in
 gebruik is gewees.

Wie de Defresnes – 'n réfugiée-
 familie oet Normandië – umstreeks
 achttienhònderd 't Panhoes vaan
 Wöllem Kicken euvernaome, kòs 't
 al baoge op 'n tradisie vaan mie es
 veerhòndervieftig jaor! Tot d'n
 doed vaan Joseph Defresne in 1893
 – aon 't ind vaan de periode die veer
 hij wèlle bespreke – woort doa nog 'n
 klein ieuw vaan groete bleuj aon
 tougevoog. De Defresnes waore, wie
 de mieste brendersfamilies in die
 daog, in zier gooien doen. 't Feit

dat Sjaan in de ierste hëllef vaan de veurige ieuw zoe geleef waor bij 't Mestreechs peblik, es doel veur e wandelingske, es plaots boe me ziech hierlik òntspanne kòs, rejaol veurzeen vaan zeutigheid en draank, zal wel neet vreemp gewees zien aon dee riekdom; 'nnen indrök dee nog versterrek weurd door de wetensjap dat Defresne en Van Hoven neet allein aon de kasteleins lieverde, me auch aon partekelere. Mèt ander wäörd: d'r mote nog twie „cafés” op us lieske weurde bijgesjreve. Me leefde op 't Panhoes 'nne groeten trant; wie de brouwersknech Leysen 't – noch jaore nao d'n deed vaan Joseph, in 'nnen tied dat 't faillisemint al veur de deur stònd – tegeneuver zien klante oetdrökte: „Bij Defresne is 't alledaog fies”. „Alledaog Fies”, jao veur de notabele mesjiens, veur 'nnen inkele rieke middestander, dee vaan de gouwe tied vaan 't „löstig Sjaan” had wete te profiteere, en veur de renteneers die e good in Sjaan bewoende. „Alledaog erremooj”, 't ei jaor get mie, 't ander get minder; dat laog aon d'n ougs, dat laog aon de prijze, dat laog d'r aon of me ze werrek had kinne hawwe, weer nuij had kinne kriege. D'r woenden 'ers vää in Sjaan die gein brouwers, good beklante herberregeers, groete boere of renteneers waore: de klein ambachslui, de keuters, de daagloeners en de febriksarbeiders. Wis me bij Defresne wie 't leve te genete, wie z'n gaste te ontvaange, me wis áuch wie d'n erreme te hellepe; ze stònte bekind veur hun sjariteit, en zij neet allein. 't Is woer: veer hóbbe de „Sjariteit” door „Rech op Bijstand”, de Däög door 'n oetkiering vervaange. 't Is zeker béter zoe. Mer kin iemand wijzzer zien es z'nnen tied?

Boe 'nne zekere riekdom is, de winterters laank en vervelend zien, me d'n erremooj get wël verlichte, en muzikaliteit neet gáns òntbrik: dao òntsteit 'n Herremenie.

„Kunsleefde” en „Sjariteit”, ze vinden ziech in de atmosfeer vaan notabel Sjaan anno 1851: De Aw Herremenie vaan Hier weurd in 't leve gerope. Onder de opriechters – eine kaom oet Hier, zeve kaomen 'ers oet Sjaan – vinde veer, neve drei gebreurs Defresne (wie zou 't auch anders kinne!), de drei hiere Duquesne, zie in aonzeen en bezunder gefortuneerd: Léopold Joseph en zien twie zääns Hubert Théodore en Joseph Tilman. Mèt z'n vrouw, Isabelle van Gulpen, errefdochter vaan e fabelechtig bezit aon grònd, z'n zääns en z'n dochter Françoise Hubertine, woende heer op 't aajd good vaan de Witte Vrouwe aon de Aokerstraot (noe: Pres. R'laan 45), dat z'nne sjoenpa, notaris van Gulpen, veur viefentwintig jaor had laote verbouwe tot e prachtig boeteverblief, dat tot op d'n tegewoerdige daag aon de boetekant in hoofzaak òngewijzig is gebleve.

Léopold Duquesne woort d'n ierste prizzedent vaan de herremenie. Mèt de zeve ander opriechtersbestuurdere, nump heer aktief deil aon d'n opbouw vaan e rippertwaar, dat e good jaor later in 't parrek vaan Opveld ten gehure weurd gebrach. 't Ierste „concert champêtre”, groet entoesjasje bij 't peblik, d'n oprings – zeshònderd gólde – weurd veur d'n erreme bestump.

Vää vaan de sfeer die bij 't veurgaonde huurt, vää vaan dezelfde mentaliteit, vinde veer trök in die paar gevees die us euver de persoen en 't leve vaan d'n ajdste zoon Duquesne, Hubert Théodore, bekind zien. Hu-

bert Duquesne, noets getroujd, heet evemin es z'nne pa en ze broor Joseph e ander „beroep” oetgeoefend es dat vaan bestuurslid vaan de Herremenie en lid vaan de Raod en 't gemeente-bestuur vaan Hier. Heer leefde vaan d'n oprings vaan z'n landerije – in 1857, wie Joseph Sr. storref, nog mèt e keendsdeil oetgebreid – en vaan de rinte die e paar obligasies häöm oplieverde. Heer is tot z'nnen deed op de Wittevrouwehoof blieve woene, boe heer jachhun heel. Neve gemeentepolitiek en meziek-make – heer bespääldte versjeije instrumente – waor jaoge z'n veurnaomste bezigheid. Nao 'n lang krèngkde heet heer de zède juli 1869, aofsjeid genòme vaan 't leve.

In zie testamint weurd de kèrrek vaan Hier mèt ei prozent vaan z'nne naolaotensjap bedach. Vaan die zeshònderd gólde mòste de erreme vaan Hier op d'n daag vaan z'nne jaordeens, op wittebroed weure getrakteerd. Neet erg imposant. 't Rimpelloes leve vaan 'nne rinteneer, vaan 'n rieke rinteneersfamilie: röstig en zeker, gein werreklike hoegtepunte, me ouch neet vää leid. D'r maag vää woers in steke, me 't lèste, vaan dat leid, weurd op 'n dudelike meneer door de feite weerlag.

Iech hób nog wel 'ns iemand gesproke dee ziech kòs herinnere, dat vreuger, toes, vaan e dramaties sterrefgeval in de familie Duquesne woort verteld, me 't sjuste wis heer neet devaan. Dit is wat gebääorde: Op d'n daartigsten augustus 1865 zien de weduwe Duquesne-van Gulpen en häör dochter Françoise Siebers-Dequesne, vlak nao-ein gestorreve. En of dat neet genog waor, verloor de jonge weduwner, Michèl Siebers, drei daog veur Keersmes zie jongste zäänsje, Marcel. Ind 1865: de lèste groete choléra-épidémie kump euver

Europa. Hoorte zij bij de ierste slagoffers? 't Heet 'r alle sjen vaan. In 1866 zallen in Hier ach, en in Mestreech mie es tachtig lui, es gevolleg vaan dees versjrikkeleke krèngkde, 't leve laote.

De gemeente-arts vaan Hier had gewaarsjoujd, 't gemeente-bestuur (boe-in Hubert Duquesne) had verordeninge opgesteld, d'n hiegjeniesen toujstand in Sjaan en Hier mòs dringend verbeterd weurde. De minseleke specie – die in Mestreech woort opgehaold – laog langs de weeg, de kwaliteit vaan 't pötwater spodde mèt alle eise: 'n levensgeveerlijke sitewasie. Meh me deeg niks d'r aon. Toen kaom de cholera.

Wat bij de passaasj euver de opriechting vaan de Aw Herremenie, nog en opkaomend vermoede waor, weurd hij, boe veer us get mie in de vraog wèlle verdepe wat 't aondeil waor vaan Sjaan in 't bestuur vaan de gemeente, tot e ònbetwisbaar feit: In Sjaan bestònd 'n còterie vaan e paar rieke families, die 'nne ònvereddig groeten invloed kòste oetoevene op 't bestuur en op aander belangrike zake binne de gemeente Hier. Tot dit „notabel krenske” behoorde netuurlik de families Duquesne en Defresne – de lèste mèt de aongetrojde familiele die in Sjaan woende – en de familie Gadiot, die in 1862 in de aw brouwerij vaan Van Hoven 'n likeurstokerij waor vonne. Hier, dat vief kier zoevää inwoeners had es Sjaan, had neet hallef zoevää mach. Meh de toujkinning vaan zoewel 't aktief és 't passief keesrech waor daan auch aofhaankelik gesteld vaan e bepaold percentage in de belastinge, en belastinge betaolde me genòg in Sjaan, meh neet in Hier boe mer 'nnen inkeling woort aongeslage.

't Dudelikste bewies veur eus tejourie

vörremp 't ònderstaond euverziech
vaan de verdeiling vaan de (twie)
wèthawerszetels:

Jos. L. Duquesne — 1828-1829.

W. Gadiot (1861) - H. Th. Duquesne —
1862-1866. H. Th. Duquesne - H. De-
fresne — 1866-1869. H. Defresne -
J. T. Duquesne — 1870-1877. G. Roe-
broeck (e zwaoger vaan H. Defresne)
1878-1879. A. A. Rutten (zwaoger
v. H. Defresne) — 1897-1898.

Vaan de raod kin me zègke dat
miestal drei à veer en soms vijf vaan
de zeve zetels door inwoeners vaan
Sjaan — boeonder lede vaan us wel-
bekinde families — woorte bezat.

In 1877 weurd Joseph Duquesne um
reije vaan permenent absentisme
vaan zien pos es wèthawer òntheve.

Wel blijf heer nog lid vaan de Raod,
umsjus te zien: tot 1888. In 1890
störref heer, es lèste vaan de kinder
Duquesne. Z'n weduwe verhuis mèt
hãöre zoon en twee dõchter nao de
Dörrepstraot in Hier. 't Wittevrou-
wegood weurd verkoch, de grònd
kump aon versjèllende eigenere,
en weurd gedeiltelik beboujd. 't

Hoes weurd — veur 't iers — verheurd.
Auch bij Defresne geit 't achteroet,
de gebreurs zien aaijt gewore, en
't boetelans beer deid hun bedrief
wie langer wie mie konkurensie aon.
Nao d'n doed vaan Joseph Defresne
in 1893, is de gouwen tied vaan 't
Panhoes veurgood veurbij. De brou-
werij is neet langer winsgevend mie,
me geit intere op 't kapitaal, ge-
deiltes vaan 't hoes weurde verheurd.
De „groete families vaan Sjaan”,
ze zien neet mie. Hun naokoamelinge
zien weggetrokke of neet mie riek
en daomèt: auch neet mie important.
En dao kump nog bij dat de Kees-
wèt weurd herzeen!

A. J. J. Mekking
Maastrichts

„Une garnison étrangère”

Hoe men in 1838 in Heer dacht over
de Hollanders die Maastricht bezet-
ten, wordt duidelijk uit de volgende
brief van de militiecommissaris aan
de burgemeester van Heer.

„Fauquemont le 13 Décembre 1838
Monsieur le Bourgmestre,
L'individu désigné dans votre lettre
du 10 de ce mois peut être admis à con-
tracter mariage sans être tenu de
produire le certificat LL attendu que
ses parents demeurent à Maestricht
et que par l'occupation de cette
forteresse par une garnison étrangère
il a été dans l'impossibilité de satis-
faire à ses obligations par rapport
à la milice.

Le Commissaire w.g. L. Van de
Weijs.”

Het „individu” waarvan hier sprake
is, was Nicolaes Hubertus Jongen,
geboren 7-8-1819 te Maastricht. Hij
trouwde (zonder in militaire dienst
te zijn geweest) op 19-1-1839 te
Heer met Margaretha Josepha Pau-
lissen uit Dison (B).

De struijen hood

*Komp vrund luster nao mien weurd
Tra la la la la*

*Op Schaanderweg is het gebeurd
Tra la la la*

Het grepke is te goot gelap

Tra la la la lala la la la

Dat tao neet eederein van klap

Tra la la la tra la la tra la la la, la la.

Ein juffrouw van de Meulenwaal

Heur oetzigt is gaaroet neet kaal

Die waor in Schaan met nog ei paar

Eine groete noed woord zie gewaar.

Zie gong nao agteren op het goot

En sbeet de knegt in zienen boot

Ei jungke dee dat bat gezeen

Leep kekende de keuken in.

Heer reep: Jannes nao agtere touw

Wat dunk tig van die juffrouw

Die bad ein kont es goud zoe geel

En schit tig tao in diene peul.

Dee jong kaum noe met zienen dop

De stront de laog tot boven trop

En leep de keuken en kamer rond

Die bies schiet mienen boot vol stront.

Mijnbeer, zag zij, nu knegt is gek

Het is maar eenen paardendrek.

Maak us wies dat doe baver vritsch

Daoveur oug peerskeutele schitsch

Die juffrouw woord braaf oetgelagt

En zingenteeren eengebragt

Men zagt die juffrouw geit het goot

Zie schit in eine struijen boot.

Hieren, es geer nao Schaan wilt goon

Laot neurgens euren dop zoe stoon

Es somtijds weer zoe ein juffrouw

kump

En schit ug treen met ei belump.

Es geer dan woudt nao boes tou goon

Dan moest eure peul dao blieven stoon

Dan kreeg geer eine kauwe kop

Daoveur zet euren dop mer op.

Eijnde.

oet: Miscellanea Trajectensia,
L.G.O.G., 1962

De juffrouw van de Meulewaal waor
Anna Sybilla van Gulpen, dochter
van notaris Jean Theodoor van Gul-
pen, die op de Meulewaal woende
boe noe de Regionale is gevestig. De
notaris had in 1797 het good van de
Witte Vrouwe in eigendom ver-
krege en heet 't in 1825 laote ver-
bouwe.

't Landgood boete, boe juffrouw Van
Gulpen in dit gediech nao op weeg
is, is nog 't aait boeteverblief van
de Witte Vrouwe veur dat 't in z'ne
huidige staot woord gebrach.

Wei neet aan 't Vloot gedroonke heit . . .

„Wei neet aan 't Vloot gedroonke heit, is gein Hierder keend . . .” En al waor iech dan gebore oet enen echte Hierder vajer en 'n echte Hierder mojer, iech veulde miech nog gaaroet gein echt Hierder keend, want oet 't „aörke” haw iech nog altied neet gedroonke.

Zoe greujde iech op in mie geboortedörrep zoonder miech dao noo gaans op me gemaak te veule en mie es èns besjpraok iech dat probleem met de jonges van miene lijftied. „Miene vajer”, zag de „Witte”, heit ouch aan 't Vloot gedroonke, op den daag datter twellef jaor woord”. En heer deeg het gaanse verhaol es wiejer 't van zene pa gehuurd haw. En het zow pas geldig zien es 't volgens è bepaald ritteweel ging, mè wat dat noo eigelèk te beteikene haw, wissel ouch neet sjus.

Totdat de „Kromme” alles oet de deukskes deeg doer te zegge dat dat get mèt plechtig te maken haw en datste daan ene blommekraans op dene kop moos zette en de geziech moos insjmeire mèt viersje sjtroont van 'n echte Hierder kooj. En heer zag nog debec datter zéker vief getuige bee mooste zien um te kenne konstateren of alles ouch volges de reigels gegaange waor. Dat zow waal 'ns erreg plezeerig kenne weurde. Wei zow zoe get wèlle misse?

Op mene twellefde verjaordaag ging iech dus ouch in gezèlsjap van m'n vief beste vrun nao 't Brook òm te voldoen aan die oongesjreve wet; 'n kondisie um es volweirdig Hierdenair aangenome te wuurde. Dren-telenteire ging ver 't „Straötsje” aaf,

euver de „Was” nao 't Vloot. Ierlek gezag kneep iech 't hem è bitsje; neet dat iech bang waor, mè zoe mèr van de sjaning. Aangekome op de plek boe 't moos gebuire, hōb iech miech iersj 'n viersje kooijflat moote oetzeuke en die waore dao genoeg want de flattere waore nog neet gesjpreijd. Wie iech miech dao mèt ingesjmeird haw, krowde de andere get pisblomme beeën, boe ze ene kraans van maakde dei ze miech op mene kop plaande.

Toen moos iech miech op m'n kneje laote zakke um oet 't Vloot te drinke en sjus wie iech mene moond aan 't water wow zette, gaof de Witte miech ene flinken duij, boe doer iech inèns met kleijer en de gaanse sante-kraom tössje de waterplaante toemelde. Hoostend en sjpetterend kaom iech bove; haw iech dao effekes ene gootsj water bènne gekrege. Wie iech me geziech aafgeveig haw, loerde iech 'ns roontelum en zaog m'n vrun, toch è bitsje gesjrokke, plezeerig verwoonderd nao miech sjtoon te loere es of iech Neptunus waor dei in 't Vloot waor terech gekome.

Laangsem kroop iech rech. 't Waor gebuird; miech koos niks mie euvrekome. Noo waor iech ouch 'n ech „Hierder keend”. Zoe sjtong iech dao tot aan m'n kneje i n't water en loerde rech vuur miech oet. Dat waor è belangrik memint; iech sjtaok mene rechtererrem in de loch en zag plechtig en euvertuigend: „Hier iech hōb tiech leef, Hier iech bleif tiech trow” en de andere zagte 't miech nou esof ze hun doupbeloefte her-nuide.

Wat ouch gebuire maoch; Hier bleif Hier! En dao zale altied weer Hierder keender gebore wuurde; dat sjeit vuur miech vas. Altied weer è geweldig fees ès ene nuije bōrger in de gemeente opgenome wurd, mesjien neet wie toendertied, mè fees zaal er zien.

Wie iech gebore woerd, waor 't zoe gegaange. Op weeg nao 't gemeentehoes um miech aan te geve bee de bōrgeleke sjtaand, woorte nogal get cafeekes aangedoon, met 't gevollig dat zoegt eederein sjtroondaat waor wie ze vuur 't gemeentehoes aankaome. En umdat in dein tied bee de aangifte van e keend twee getuige nuudig waore en 't toch waal weensjelek waor dat tenmenste eine van de twee nog niks gedroonke haw, deeg men dèkker e beroop op

ene toevallige veurbeegenger. Wie ze miech ging aangeve, kaom dao werèchtig de gert „de Kuper” aan. Vuur 'n „haaf bakske” wèlde dei „roeje nondezjuu” waal effe ès getuige oprèje. Mè wie ingevöld moos wuurde of iech van 't mannelek of-waal van 't vrouwelek gesjlach waor, woord waal effekes bedeenkelek gekeke. Oeteindelek zag mene pa: „Wat deit datter noo tow, ès mer alles traan zit wat traan moot zitte!”, mè eigelek waor er 't gaans vergete en heer raajde mèr denao wie er zag dat iech e jōngske waor. Bee 't heiversj goon ging 't netuurlek ouch weer heiligerhuiske in heiligerhuiske oet. En trōk beeoos woord 't gaanse fees nog 'ns hiel vuurzichtig euvgedoon: „Vier goon 't keend hērdiipe, mè noo mèt draank!”

In de gooi kamer woord gedaans en gezoonge tot deep in de nach. En wie die hiel dreenkpartei aafgeloupe waor en de lêste genuudigde op 't punt sjtonge van heiversj te goon, loerde mene pa, mèt klein uigskes, 'ns roontelum ziech en vroeg toen druug eweg: „Boe ès 't keend gebleve?” Dat beloufde get vuur later, es iech zelf èns kôs loupe . . . Mè mene pa dei wis toen waal 'n oplossing, die heer weer van ziène vajer gehuurd haw. Dao woende namelek op „de Was” e vrôwke, dat op eige ienietsijatief en tege 'n klein vergeujing van 10 cent per maond waal op „'t keend” wow passe. Vuuraal in den ugstied, ès vuur de boere vuil werrek op 't laand waor, vertrowde die de keender mèr get geire aan huur tow. Zoe ging ich ouch nao „Berkke op de kis”. Now jè, allein Berkke zaot op 'n kis. De keender laoge um huur heer en dege sjeilkes of zoonge get. „Berkke laot de sjaol oet goon 't is aal twellef oore vier moote noo nao hoes tow goon de meidsjes moote sjoore en de jonges moote water hoole; sjoore ze neet, dan bleenk 't neet, dan koome ouch de vrèijersj neet.” Dao ging toch niks bove 't vrèije leve in 't ope vèld. En mie ès èns sjoorde iech miech dan ouch langs de sjaol. Dan ging iech sjतिकem mèt de „kromme Sjang” en z'n dochter Mieke mèt nao „'t Brook”, boe ze de keuj ginge heuje, deij ze sjmuirreges bee de boere ginge hoole en ze dao saovends ouch weer aaflieverde. De „Kromme” blees daan op z'n toet, wat vuur de keuj en miech 't teike waor dat ver weer de weij op kooste. Mè ès mene pa 't merrekde dan dreigde heer met de koej haand en soms zag er datter miech aan Pie Mennes de sjlachter zow verkoupe.

Daan herreenerde iech miech, wie dei, gewaopend mèt e groet biel en ene gaanse serie metser, op besjtelling z'n klaante bezeukde, òm d'n eine kuusj nao d'n aandere oet de weireld te hel-lepe. Ouch Pie Hoube en zene zoon ginge, soms behuurlek zaat, zoonder èi woerd te zègge en altied in dezelfde vollegorde achterein loupend, van 't ei vèrreke nao 't aander . . . Daan waor der weer volop viersje sjeenk en woersj. En de beste sjtökskes ginge altied nao pestjoer Heijnen, vuur wei mene pa 'n heilig ontzag haw. Pesjtoer van ziene kaant haw 't neet zoe erreg op oos familie sjtoon. Want wie er èns ene kier bee oos op hoesbezoek kaom, voond er in 't wiewatersjbekske enen opgevawwe pepèrre guilde, dei heer zelf bee ze veurig bezoek drin haw gedoon. „Gier beijt hei neet en gier gebruik gei wiewater”, zach er en leep koed eweg. Seir dein tied kreige vier van huim de nudige opmerkinge te sjlikke. Zoe zach er èns tege mien awste zuster, die vollegens huim vuil te bloet gekleid ging: „Sjaams te dich neet mèt al die vluusjteke op den errem!” En mene pa, dei oondaanks alles toch eeder kier weer mèt de „kruuzer” mèt trok, huurde wie ze ze sjtök laand pesseerde: „Hei huillep gei gebed, dao moot mès op!” Hier waor andersj waal degelek 'n vröchtbaar gemeente. Dao waore vuil keenderrieke gezènne en aan kameruidsjes heit 't miech daan ouch noets ontbroke. Zoe waor ich good bevrend mèt de keender van Elisabeth Walrave oet de „Kruussjtraot”. Elisabeth waor 'n sjtrickster die vuur twee cent „'t Bendsje” sjtrickde; e front mèt bendsje, dat in dein tied doer de mansluij gedrage woerd. Ze haw mèr effekes zeve keender en toch mèr ein „plaats”. En ès de zon achter de berreg waor gezak,

woord boete 'n lödder tege de moer gezat en vloge ze huil-euver-truil de zolder op. „Sjus hènne dei op sjtek goon”, voond mene pa. Och; Hier waor e duirrep vaol tegesjtellinge; gelege aan de oeversj van 't Vloot in enen tied dat zellefs de wethawersj nog neet 'ns sjriev

kooste, bleif het 't oord boe 't miest oonmuigeleke muigelek waor. En 't kènt natuurlek neet andersj of Hier bleif ier-lek Hier bleif hier-lek.

Hans Sleijpen
Heers

In het doopregister van de Parochie St.-Petrus Banden heeft Pastoor Frambachs tussen twee doopinschrijvingen in het volgende geschreven:

„copie van eene ordonnantie als volgt
 Also daer klachten sijn datter eenighe van keer onder heer haere kinderen niet ten Doop en brengen naer haere parochiale kercke van heer, soo wordt geordonneert aen alle inwoners van keer iurisdictie van heer, haere kinderen ten doop te brengen naar de kercke van heer om aldaer gedoopt te worden, op pene dat de contraventeurs sullen vervallen in amende van drij goûdtgûldens, en opdat niemant van dese onse ordonnantie eenighe ignorantie en preterdere, soo sal dese gepubliceert worden in de kercke van heer en door den gericht's boede geaffigeert worden tot heer en keer op de gewoonelijcke plaetse. actûm Maestricht den 29 janûarij 1735 (was onderteekent) j F Elias rijproost.
 dese bovenstaende ordonnantie is gepubliceert door mij L. frambachs pastor in heer en geaffigeert door den gericht's boede henri lousbergh den 30 jan 1735 ende oock van mij ondergeschreven gecopiert de verbo ad verbûm actum den 30 jan. 1735. Leonardus frambachs pastor in heer.”

Voor een goed begrip van het bovenstaende dient men te weten, dat Keer vroeger niet een eenheid vormde met Cadier. Vroeger hoorde het kerkelijk tot de parochie „Heer en Keer” en staatkundig (tot 1828) tot

de gemeente „Heer en Keer”. De grens tussen enerzijds Keer en anderzijds Cadier was de weg met de tegenwoordige straatnamen Dorpsstraat - Kerkstraat - Einderweg. Deze drie straten lopen vrijwel van west naar oost. Ten noorden van deze weg lag Keer en ten zuiden ervan Cadier. De parochiekerk van Heer en Keer lag in Heer, de tegenwoordige St.-Annaschool in de Oude Kerkstraat. De parochiekerk van Cadier lag in Cadier, waar nu de nieuwe kerk staat naast de oude kerktoren.
 Wij kunnen ons makkelijk voorstellen, dat de ouders uit Keer het eenvoudiger vonden om hun kind in Cadier te laten dopen op enkele meters, hooguit 500 meter, afstand van hun woning dan in Heer op 3 tot 4 km van hun woning.
 Het Kapittel van St.-Servaas eiste echter nakoming van de formele verplichtingen van de parochianen „op pene dat de contraventeurs sullen vervallen in amende van drij goûdtgûldens”, d.w.z. op straffe, dat de overtreders zullen vervallen in een boete van drie goudgulden.

Mr. L.J.M. Corten

Niemand zal in deze tijd vol sensatie op religieus gebied, schokkende dingen verwachten uit een eenvoudige Limburgse parochie, ook al is die de grootste van het bisdom (2316 gezinnen, ca 9000 zielen). Evenals vele andere parochies is die van St.-Petrus Banden sterk veranderd in de laatste tien jaar. Het oude dorp Heer bestaat niet meer, op enkele plekjes na, zoals de Barakkenstraat en de Oude Kerkstraat. Nieuwe huizen zijn in grote aantallen verzezen en bieden o.a. woongelegenheid aan vele „vreemdelingen”, met name uit de binnenstad van Maastricht. Ondanks deze sterke vernieuwing van de bevolking valt er een verheugende harmonie te constateren tussen oorspronkelijke bewoners en „forensen”.
 Ook in het kerkelijk leven is een harmonie aanwijsbaar, namelijk in de organisatie van het parochieleven en in de evenwichtige verwerking van de interne vernieuwingen in de Kerk. De parochie wordt geleid door een priestersteam, het kerkbestuur en een parochieraad. Het priestersteam, een pasoor en drie kapelaans, bespreekt in wekelijkse bijeenkomsten de gang van zake der lopende aangelegenheden. De parochieraad, nu nog samengesteld uit aangewezen leden, zal binnenkort worden geheergroepeerd door democratische verkiezingen uit vrije kandidaten.
 In de liturgische vieringen wordt een groot aandeel geleverd door de parochianen. Aan muzikale opluistering bijvoorbeeld is er geen gebrek. Geen wonder overigens in een ge-

meente met een dergelijk bloeiend muziekleven. Zijn het *Koninklijk zangkoor St.-Caecilia* en het *Heerder Mannenkoor* vaste gasten bij de erediensten en verzorgt het jongerenkoor een maandelijkse jeugdmissie, ook de *Koninklijke Harmonie* en de *Koninklijk erkende Harmonie Heer Vooruit* treden geregeld in de kerk op. Heel belangrijk is verder dat een apart dameskoortje er voor zorgt dat op doordeweekse dagen, bij huwelijken en begrafenissen, de liturgische plechtigheden niet zonder gezang hoeven te verlopen.
 Vooral door de eisen van de tegenwoordige liturgie is het interieur van de kerk gemoderniseerd. Dit is waarschijnlijk een van de oorzaken van een stijgend kerkbezoek in de laatste jaren, waarnaast ook de nieuwe parkeerplaats bij de kerk niet vergeten mag worden. Afhankelijk van de aard der diensten kan men zo nu en dan zelfs spreken van een „uitverkocht huis”.
 Overigens is het de laatste tijd wel duidelijk geworden dat het kerkbezoek alleen geen maatstaf is voor meer of minder geloof. De mensen zijn zo al minder kerks, dan toch meer gelovig dan vroeger. Nooit werd ook zoveel over het geloof gedacht en geredeneerd. Hier in Heer blijkt dat o.a. duidelijk op ouderavonden en in bijeenkomsten van de twaalf gespreksgroepen waarvan de leden en een der priesters uit het team geregeld van gedachten wisselen. Wat het parochieleven buiten het strikt godsdienstige betreft, zijn er twee belangrijke projecten te noemen.

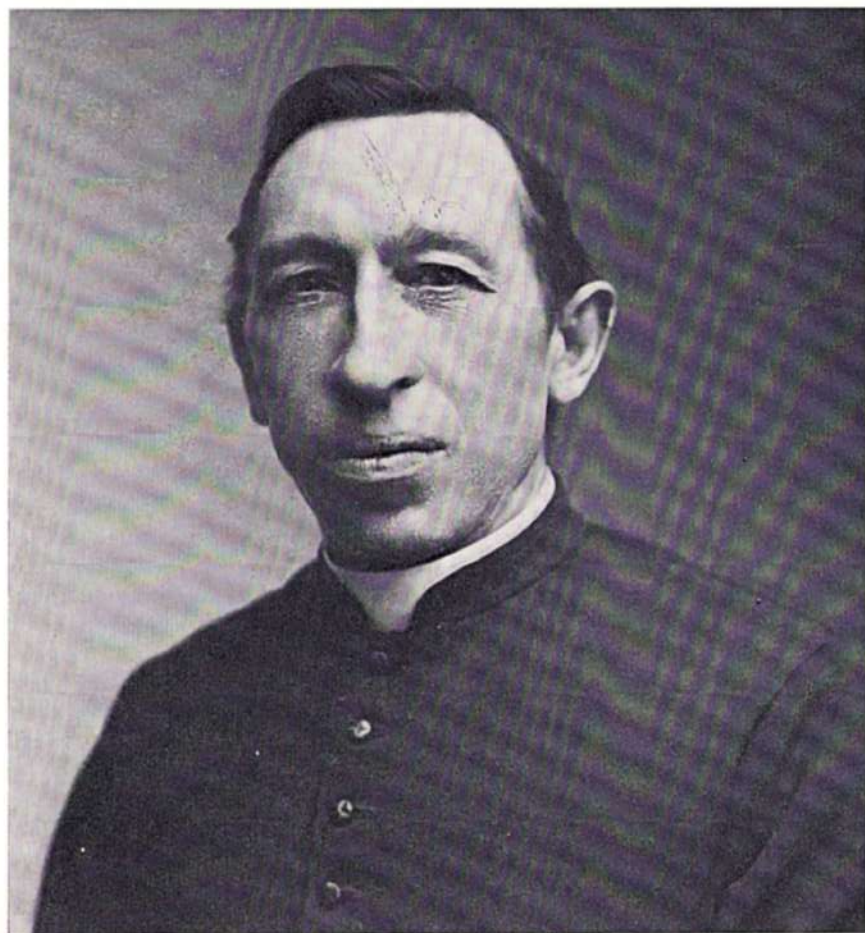
Op de eerste plaats het Ontmoetingscentrum dat eind 1970 klaar zal komen. Het stichtingsbestuur bestaat uit leken, met de pastoor als toegevoegd lid.

Op de tweede plaats de in aanbouw zijnde Scholengemeenschap, met een grote gymnastiekzaal en 19 klassen voor kleuterschool en lager onderwijs, die geleid zal worden door een team van onderwijzend personeel van de tegenwoordige St.-Gerardusschool en de St.-Annaschool. Overbodig te zeggen dat dit alleen maar mogelijk is door de goede geest van samenwer-

king die er bij de onderwijzers leeft. Bij deze Scholengemeenschap wordt een aulaatje gebouwd dat behalve voor schoolactiviteiten ook dienst zou kunnen doen als hulpkerk ten gerieve van een gedeelte van de nieuwe wijk „Achter de Kerk”.

Wat de toekomst ons verder zal brengen is niet te voorzien. Dat de uitbreiding van de stad Maastricht i.v.m. de nieuwe universiteit daar een belangrijke rol in zal spelen, is echter meer dan waarschijnlijk.

W. Wiertz, pastoor

Pastoor Heijnen

Met de toeneming van de verstedelijking en de vernieuwingen in Kerk en maatschappij wordt het type van de dorpspastoor, met zijn toog en sjerp, zijn bonnet en wandelstok, tot een uitzonderlijke verschijning. Nog zeldzamer worden de werkelijk grootse figuren die binnen de groep van de dorpspastoors nog opvielen. Zoals pastoor Heijnen, die van 1917 tot 1939 de geestelijke leider van de parochie St.-Petrus Banden is geweest. Hij was een klein manneke dat zich vertoonde in een verschoten zwart-groene toog, zonder uitzondering met bonnet op het hoofd en klompen aan de voeten.

Samen met zijn zuster Mechel, die het huishouden deed, vormde hij een paar apart. Zij leefden eenvoudig, zelfs sober. Geld speelde voor de pastoor geen rol. De karigheid met betrekking tot gaven aan de kerk in onze dagen schijnt zijn oorsprong te vinden in zijn houding. Hij maakte de dierbare gelovigen steeds weer duidelijk dat hij met één cent genoeg had. Als hij geld had, werd dit meestal uitgedeeld aan de armen en zieken. Wanneer de mensen hem kerkelijke diensten kwamen betalen, gaf hij hen meestal het te betalen bedrag terug.

Aan huisbezoek deed hij niet veel, maar armen en zieken bezocht hij geregeld. Hij was een heilig en zeer godvruchtig man. Uren per dag was hij in de kerk. Hij hing dan meestal over een kerkstoel of lag op de trappen van het altaar. Volgens velen bracht hij ook wel vaker de nachten in de kerk door. Zijn liggende of

hangende houding bij zijn langdurig gebed wordt door velen verklaard door zijn voortdurende maagpijn. Volgens een van zijn kerkmeesters was hij – in zijn tijd al – zeer democratisch in de kerkbestuursvergaderingen. Hij poneerde zijn mening, maar verklaarde dan altijd dat ieder het recht had een andere mening te hebben. Hij legde zich steeds neer bij beslissingen van dit bestuur die anders uitvielen dan hij had verondersteld.

Bloemen vormden zijn grootste liefhebberij. Een gedeelte van de pastorie – de twee doorlopende kamers – diende hem tot bloemenserre. De meest uiteenlopende, vaak exotische, bloemen werden door hem gekweekt. Zag hij tijdens de processie of bij zijn rondgang door het dorp soorten die hij niet kende of die hij niet had, dan duurde het niet lang of de pastoor kwam op bezoek en hij rustte niet voor hij een exemplaar kon meenemen. Zijn hobby deed hem alles vergeten. Het kwam voor dat hij een afspraak om een kind te dopen volkomen vergat en als men hem dan uit de tuin kwam halen, doopte hij de kleine met zijn vuile tuinhanden en op de klompen. Ook kwamen mensen met kiespijn bij hem om gezegend te worden. Met besmeurde vingers opende hij hen dan de mond, raakte de zieke tand aan en alles was weer goed. De kinderen waren bang voor hem. Zeer waarschijnlijk ontstond deze angst door zijn spookachtig optreden in het katechismusonderwijs in de kerk, na de H. Mis. Hij schijnt dan

steeds – na het stellen van een vraag – met zijn vinger rondgedwaald te hebben, waarna plotseling een van de bange schepseltjes werd aange-
wezen, dat dan meestal dermate ver-
bouwereerd was dat er geen ant-
woord meer uit kwam. Voor straf
moest de „stommeling” dan plaats
nemen in de bankjes van het andere
geslacht. Een andere oorzaak van de
angst moet zijn geweest zijn optre-
den tijdens de H. Mis, wanneer kin-
deren buiten de kerk speelden. Hij
rende dan de jeugd op zijn klompen
na door de Dorpsstraat.

Er zijn verschillende anecdotes be-
kend over pastoor Heijen. Toen de
indertijd opgerichte renbaan klaar
was, werd de pastoor gevraagd deze
plechtig in te zegenen. Hij deed dat,
maar verklaarde er onmiddellijk bij
– in het publiek –: „Ze zal wel vlug
weer afgebroken worden. Dat wordt
goedkoop brandhout”.

Een jonge dame die op huwelijks-
onderricht moest komen, werd door
Mechel de tuin in geloodst, waar de
pastoor bezig was met zijn bloemen.
Hij dwaalde – zich van niets be-
wust – met het meisje enkele uren
door de tuin om zijn bloemenschat
te laten bewonderen en de jonge bruid
alle mogelijke latijnse namen van
bloemen te leren. Tenslotte bracht
hij haar naar de ingang van de tuin
en toen herinnerde hij zich plotseling
waarvoor ze gekomen was. „O ja,
je kwam voor huwelijks-
onderricht. Moet je luisteren kind, je moet niet
fietsen en niet paardrijden, dan komt
alles in orde”.

Eenvoud bleef hem eigen, zelfs tot
na zijn dood. Toen hij in Buchten,
waar hij ook geboren is, begraven
werd, stond zijn lijkstool volgens oog-
getuigen op een paar keukenstoelen.

Pastoor Janssen van Scharn

Een levensbeschrijving over iemand
begint in de regel niet met zijn bid-
prentje. Toch is hij daar zeer juist
getypeerd als mens en als priester.
„Pastoor Janssen zal men niet ge-
makkelijk vergeten; hij was een spec-
taculair man. Grootse dingen heeft
hij ondernomen en iedereen wist en
hoorde het. Hij ondernam ook heel
gewone en eenvoudige dingen, hij
wilde geen heilige zijn, maar een mens,
die te midden van de mensen dienst-
baar was en zich ter beschikking
stelde van iedereen die zijn hulp
nodig had.”

Janssen bouwde binnen één jaar zijn
kerk, een recordtempo, iets wat in
Nederland niet eerder is voorgekomen.
„De kerk heeft de blauwe wimpel
verdiend”, zei de burgemeester van
Heer bij de inwijding.

Met zorg en overleg werd een pa-
troonheilige gezocht, en hij vond die
in de persoon van St.-Antonius van
Padua, de geliefde volksheilige, de
patroon voor verloren zaken. Boven-
dien ligt Padua in Italië en in Italië
zijn veel marmergroeven! Hij schreef
een brief aan Pius XI en vroeg voor
zijn kerk, marmer voor de pilaren
en een relik van Antonius. Hij ont-
ving spoedig een relik met de zegen
van de H. Vader en de opmerking
dat Antonius, de Wonderdoener wel
zou zorgen dat er marmer kwam.
En het kwam er, maar door toedoen
van Mussolini aan wie pastoor Jans-
sen vervolgens een brief geschreven
had. Niet iedereen was het er mee
eens dat hij marmer accepteerde van
de leider van de fascistten, maar Jans-
sen had zijn marmer van de beste

25 kwaliteit – cipolino apuano – en in
grote hoeveelheid. De Italiaanse vlag
aan de kerk van Scharn was een
bewijs van grote dankbaarheid, even-
als de jaardienst die gehouden werd
voor „de grootste weldoener van onze
kerk”. Zoals de wijze Salomon
zorgde voor de versiering van de

Tempel, en schatten van heinde en
verre haalde, zo haalde Janssen mar-
mer uit Italië en zilver uit Amster-
dam. Zilver was rijkelijk voorradig
bij de afbraak van de Catharinakerk
in Amsterdam (zie het tegenwoordige
tabernakel, de doopvont en diverse
ornamenten). Het archiefboek ver-

haalt, dat Haile Selassie, hem zelfs goud en ivoor aanbood, als hij zich distantiëerde van vijand Mussolini. Na zijn kerk kwam de school aan de beurt, waaraan hij wilde beginnen vlak na de oorlog, op de plaats van het tegenwoordige jeugdhuis, het „Sjaander Hoes”. Zuinigheid was geboden; hij haalde de N.S.B.'ers uit de gevangenis en liet hen graafwerk verrichten en gebruikte stenen afbikken. Cement werd gratis geleverd door de ENCI, zoveel hij wilde. Toen het gebouw boven de grond uitkwam, passeerde de burgemeester die verbaasd bleef kijken en vroeg: „Wie heeft hier verlof gegeven om te bouwen?” „Niemand!” „Dan onmiddellijk ophouden!” Toen de burgemeester om het hoekje was, beval Janssen: „Doorgoan jonges!” Janssen was een bijzonder man, in denken en doen zijn tijd ver vooruit; hij moest van een wettische instelling helemaal niets hebben; het gaat immers niet om de dode letter, maar om de levende mens. Zo voelde hij zich niet gebonden door een wet, waar het geluk van een mens primair was; hij kende toen al de vrije gewetensbeslissing en paste die ruim toe! Hij zocht de zonnige kant van het leven en wilde die ook door anderen laten ontdekken in verenigingen, in gezelschappen, op school. Ook in de uitoefening van zijn ambt, bij de liturgische vieringen. De aanvangswoorden van de Mis bij de voetgebeden: „Ik zal opgaan naar het altaar van God, tot God die mijn jeugd verblijdt”, bracht hij letterlijk in praktijk reeds tijdens de Mis. Mensen uit de omtrek kwamen graag naar de kerk van Scharn omdat er altijd iets te beleven viel. Bijvoorbeeld bij een speciale collecte toen hijzelf rondging en iemand een cent gaf, zei hij hardop: „Kun je hem

Scharn, een plekje apart

Volgens de algemene opinie is Scharn het villabuurtje van Maastricht. Men spreekt van kapitalisten, sjieke huizen en een kapitaalcrachtige kerk. Kerkelijk gezien heet dat: een pastoorplaats om vóór de pensionering al tot rust te komen. Deze opinie heeft de gemeenschap Scharn tot loszand gemaakt. De echte Scharnezen rond de Bemelerweg en Schoolstraat voelen zich los staan van de sjieken rond de kerk. De flatbewoners voelen zich wél op hun eilandje. De parochie Scharn kent dan ook de

ook missen”, of bij het verder in de banken passeren van een flinke jonge dame: „lekker pöl”, of op de preekstoel als hij vaker de dodenlijst beëindigde met de woorden „Wie volgt? Ik laat u graag voorgaan!” Hij wilde geen heilige zijn, maar een mens die zich ter beschikking stelde van iedereen, zowel bij geestelijke als lichamelijke nood. Mensen die niet zo erg kerks waren geweest en hun einde voelden naderen lieten Janssen roepen, die met zijn groot hart en ruim begrip hen wel veilig naar de andere kant zou overhevelen. De lichamelijk gekwelden bracht hij hulp uit zijn huisapotheek van kruiden, poeders en pillen. Wat niet voorradig was werd onmiddellijk in Aken gehaald.

Janssen, een man met een goed hart, een man die heel wat blijheid en vreugde bezorgde aan de mensen, een man die geschiedenis maakte.

L. Systemans, pastoor

variatie van gelovigheid, die zich aftekent in het hele land; een duidelijk rechtse groepering, die geloof en leven gescheiden willen houden – en hierom wel eens kerkelijke spijtoptanten worden –; de middengroep, die geleidelijk aan meegroeit met deze periode van de geschiedenis en de meer radicalen, die in of buiten de kerk meer een persoonlijk geloof willen waarmaken. Nu op dit moment pastoor Sijstermans aangekondigd heeft te vertrekken, is het gepast om op te merken, dat zijn grootste verdienste is geweest al deze groeperingen steeds meer bijeen te brengen door een onopvallende houding, die het onderling begrip en verstandhouding stimuleerde. Vooral daar de ideeën van de diverse groeperingen in deze tijd voorstanders vonden in de verschillende kapelaans. „Een hecht team ondanks uitersten”, zoals men in een parochie-enquête schreef. Scharn heeft wel een eenheid gevonden in zijn gezamenlijke zorg voor aanpak sport en jeugdzaken. De voetbalklub Scharn is naast sportklub ook een vereniging waar de leden andere vormen van vrije-tijdsbesteding kunnen beoefenen. Een goed bestuur en een macht aan jeugdleiders zorgt dat het lukt. Hierdoor is er een kommunikatie ontstaan, die de villa-, flat- en huisbewoner met elkaar in verbinding brengt. In nog sterkere mate groeit er contact en misschien de eerste vorm van echte gemeenschapszin in de activiteiten van school en jeugd- en jongerenwerk. De energieke aanpak van de basisschool en het kleuteronderwijs

heeft geleid tot vele gesprekken van ouders over deze tijd en zijn opvoedingsproblematiek. De creativiteit kreeg zijn vorm in hobbyklubs. Vrije expressie met hout, papier, en waardeloos materiaal. De gemeenschap heeft elkaar hier gevonden. Er zijn altijd voldoende enthousiaste bestuurders en leiders of leidsters. Gewone huismoeders zijn kennelijk over de Dolle-Mina-periode heen en fungeren als klaarover of zijn actief in de Zonnebloem.

Tenslotte nog dit: in deze gemengde samenstelling van de parochie Scharn, waar elke beroepsklasse is vertegenwoordigd, valt een Oud-Limburgs gebruik opnieuw in de smaak: de Sjaanderbronn, een uitbundige en luidruchtige gebeurtenis, die mensen samenbrengt in spel en drank. Opvallend is ook steeds de deelname aan de openluchtviering. Kennelijk staan geloof en leven niet zo ver van elkaar. De toekomst zal moeten uitwijzen of de tekenen van deze tijd bewaarheid worden in deze gemeenschap. Vrije tijd en arbeidstijd, privé-leven en beroepsleven, geloof en leven zijn nu nog gescheiden terreinen. Wil de wereld toekomst hebben, dan moet deze scheiding opgeheven worden. Dan is er sprake van een nieuwe vrijheid, die alleen gevonden kan worden in een gemeenschapszin, die gebaseerd is op medeverantwoordelijkheid. Maar dan zullen de Scharnezen nog flink moeten veranderen met hun privé-tuintje, auto en paard op het buiten.

J. Schreurs, kapelaan

Het schutterszilver van Heer

Het is onbekend, wanneer de „Vry schutterye onder de heerlijckheit Heer” werd gesticht. Het oudste schildje dateert uit 1657 („Peter Vlieck A° 1657”) Maar de schutterij schijnt al eerder te hebben bestaan, want op twee schakels van de (later vervaardigde) keten komen resp. de jaartallen 1611 en 1616 voor.

Het oudste bewaarde reglement is van 1719. Een schutter (aldus een der bepalingen) die zich tijdens het vogel-schieten of in de processie misdroeg, kon ertoe veroordeeld worden om na in een kuip water te zijn gezet, een kan water leeg te drinken; het toppunt van vernedering in de ogen van een vereniging, waarin tonnen bier een grote rol speelden! Tussen 1794 (Franse bezetting) en 1807 staakte de schutterij haar activiteiten; in laatstgenoemd jaar werd F.J.Francken „Ontfanger Van Heer” koning. In 1828 spreekt burgemeester E.S.Veugen over „die hier vorige schutterij”; de schutterij was blijkbaar ter ziele. In 1906 stichtten G.Wetzels, A.Schoonbrood en W.Prevaes een nieuwe schutterij onder de naam St.-Gerardus. De laatste plaat van „St.-Gerardus” dateert uit 1921 („J.M.Huidts Koning der Konelijke Schutterij St Gradus Heer 1921”).

Vogel en keten

De vogel dateert uit 1698 (op het kroontje: „Willem Vlieck 1698”). De keten bestaat uit dertig schakels: twee resp. met de jaartallen 1611 en

1616, de overige tussen 1698 en 1763, elk voorzien van een naam, sommige met toevoeging van REX (koning), SCHOLTET (schout) of SCHEPEN van Heer. De keten is vervaardigd door de Maastrichtse zilversmeden Servatius Beckers (1725-1775) en Petrus Nyst (1727-1813). Op de sikkelvormige plaat het wapen van ridder Alard Laurens van Eyll, kanunnik van St.-Servaas (1658-1693).

De koningsplaten

Van de koningsplaten staan er nog enige andere op naam van kanunniken van St.-Servaas: J.P.Elias (1736), B.Cruts (1772) en G.J.van Meeuwen. Uit de keuren (5-puntig sterretje, meesterteken en jaarletter) blijkt, dat de platen door Maastrichtse zilversmeden zijn vervaardigd: S.Beckers, L.Eijmael, J.N.Gilissen, G.l’Hermynotte en J. en P.Nyst.

Tot de verzameling behoren ten slotte: een verguld koperen penning van het Maastrichtse smedenambacht („1764 Ioannes Iacops”), een verguld zilveren penning van Ferdinand elect van Keulen (1612-1650) en een verguld zilveren penning van Karel VII, keizer van het H. Roomse Rijk (1742-1745). Op de rand van laatstgenoemde het opschrift: AD ERW EN EED H(eer) VAN MEVWEN CAN ST SERVAES RYP (roost) DER V S V H (Vrij Schutterye Van Heer).

A.A.M.N. Dejong

Familiewapens van Schutterskoningen

Op de 36 platen (al dan niet koningsplaten) komen in totaal 7 verschillende familiewapens voor:

1 maal van de familie Eyll, die op huis Eyll woonde.

1 maal van de Rijproost Cruts.

1 maal van de Rijproost Elias

1 maal van de familie Thisse.

2 maal van de familie Dupont.

3 maal van de familie Coninx.

3 maal van de familie Kicken.

Hiervan leven thans in Heer enkel nog de families Coninx en Kicken.

De familiewapens zijn op zilveren platen gegraveerd. Het graveren is niet steeds heraldisch juist en de arceringen ter aanduiding van de kleuren ontbreekt bijna geheel. De omschrijving der afgebeelde wapens is als volgt.

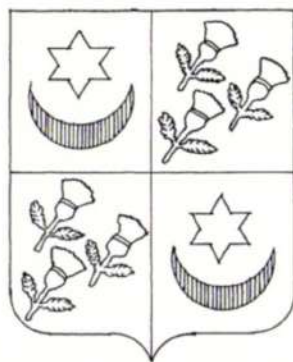
Eyll: Schild, in blauw een gouden lolie. Schildhouders, twee leeuwen.

Cruts: Schild, een verkort krukkenkruis met in elk der 4 kwartieren een vlammeend hart. Helmtopteken, een vlammeend hart.

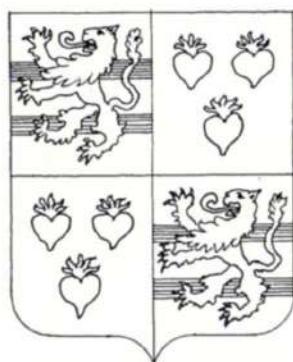
Elias: Schild, gedeeld, 1, een groene hoprank op groene bodem, 2, een molenijzer. Helmtopteken, een hoprank.

Thisse: Schild, drie klaverbladen. Helmtopteken, een klaverblad.

Dupont: Schild, een rode dwarsbalk, boven een gekroonde hamer tussen twee zespuntige sterren, waarvan twee punten horizontaal, beneden drie rozen. Helmtopteken een ster uit het schild.

Kicken: Schild, gevierendeeld, 1+4 een liggende rode wassenaar, erboven een zespuntige ster, waarvan twee punten verticaal, 2+3 drie schuinslinks geplaatste distelbloemen. Helmtopteken, een liggende wassenaar met ster uit het schild.

Coninx: Schild, gevierendeeld, 1+4 twee blauwe dwarsbalken met over alles heen een leeuw, 2+3 drie vlammeende harten. Helmtopteken, een wassende leeuw.

Mr. L.J.M. Corten

Lijst van Koningen

van de schutterij van Heer

(Naar de bestaande koningsplaten)

- 1657 Peter Vlieck
- 1686 Michel Koninx
- 1698 Willem Vlieck
- 1699 Johannes Kicken sone van Wijnand Kicken
- 1713 Lambrecht Thisse
- 1714 Christianus Kicken sone van Wijnand Kicken
- 1716 idem, Keijser
- 1717 Jan Smeets
- 1736 Rijproost J.F.Elias
- 1763 Damian van Gangel
- 1764 Joh. Steyns
- 1765 Johan Koninx
- 1766 Servaes Pieters
- 1767 Johannes Steijns
- 1768 Damianus van Gangel
- 1769 Francus Koninx
- 1770 Franciscus Koninx
- 1772 Rijproost Cruts
- 1773 Christianus Dupont
- 1774 idem
- 1779 Joannes Geelinc
- 1782 Joannes Heuts
- 1792 idem
- 1807 F.J.Francken
- 1808 Petrus Hennis
- 1907 J.H.Houben
- 1908 W.Prevaes
- 1909 G.Wetzels
- 1910 W.Prevaes
- 1912 A.Schoonbrood
- 1913 Alexander Huidts
- 1914 Nicolas Wetzels zoon v.d. President
- 1915 Willem Prevaes
- 1920 idem
- 1921 J.M.Huidts

31 Mr. L.J.M. Corten

Genealogische aantekeningen

bij de schutterskoningen

De volgende aantekeningen zijn niet volledig. Door gebrek aan tijd kon ik niet alle kerkelijke doop-, trouwen en sterfregisters van de Parochie St.-Petrus Banden uit de 17e en 18e eeuw doornemen. Deze aantekeningen kunnen uiteraard een uitgangspunt zijn voor verder speurwerk.

1699, 1714/1715/1716 de gebroeders Johannes en Christianus Kicken, zonen van Wijnandus Kicken. Eind 17e en begin 18e eeuw woonde een (dezelfde?) Wijnandus Kicken te Scharn op de hoek van de Schoolstraat en de Wethouder van Caldenborghlaan in de in 1957 gesloopte woning, nu Schoolstraat 107. Op 14-9-1717 werd te Heer de kleine Wilhelmus gedoopt, zoon van Wilhelmus Kicken en van Maria Coninx. Peetoom was Dominus Notarius Wijnandus Kicken (dezelfde?). 1763 en 1769 Damianus van Gangel. Hij werd op 17 september 1737 te Heer gedoopt en was de zoon van Damianus van Gangel en Petronilla Kicken. Zijn op 11 december 1734 gedoopte broer Dionisius had Christianus Kicken als peetoom en zijn op 15 april 1736 gedoopte zuster Maria Ida had Wijnandus Kicken als peetoom. 1782 en 1792 Johannes Heuts. Hij was de zoon van Lambertus Heuts en van Anna Margaretha Meertens. Hij werd op 18 augustus 1738 te Heer geboren en stierf er (op 2 weken na 85 jaar) op 2 augustus 1823. Hij was gehuwd met Anna Catharina Vanhees. In Heer wonen nog veel afstammelingen van deze koning.

1807 Franciscus Joachinus Francken. Hij was de zoon van Petrus Joseph Francken en van Magdalena Joanna Stoubenfol en werd op 19 november 1777 te Namen geboren. Zijn beroep was ontvanger der directe en indirecte belastingen. Op 25 april 1822 huwde hij te Heer de op 13 maart 1798 te Gronsveld geboren Maria Catharina Haesen. Op 2 september 1824 werd hun te Heer een zoontje Joannes geboren, dat echter nog dezelfde dag stierf.

1808 Petrus Wilhelmus Hennis. Hij werd in 1782 in Scharn geboren en was de tweede van de zes zonen van de brouwer en landbouwer Wilhelmus Hennis en de uit Limmel geboortige Antoinetta Elisabeth Dolmans. 1908, 1910, 1915 en 1920 Willem Hubert Prevaes. Zijn ouders waren Joannes Prevaes en Elisabeth Heugen. Hij werd te Heer geboren op 12-3-1876 en stierf op 1-1-1958 als weduwnaar van Catharina Dirix. Hij had 2 zonen en 3 dochters, allen gehuwd, waaruit vele kleinkinderen. 1909 Hubertus Gerardus Wetzels op 19 augustus 1853 te Margraten geboren als zoon van Nicolas Wetzels en van Maria Elisabeth Weusten. Hij vestigde zich te Heer, waar hij huwde met de op 27 september 1850 te Heer geboren Maria Agnes Dirix. Vijf jaar na zijn koningschap werd zijn zoon Nicolaas koning. 1914 Joseph Nicolaas Wetzels, zoon van Gerardus. Hij werd te Heer geboren op 19 maart 1887. Uit zijn huwelijk met de op 12 oktober 1887 te Heer geboren Maria Hubertina Hamelers werden 12 kinderen geboren, waarvan er 2 zeer jong stierven. Uit zijn 2 gehuwde dochters en zijn 8 gehuwde zonen leven nog vele kleinkinderen.

Sage oet Hier

De koei haand

Ein boerevrow oet Hier, die ouch waal ierappelesjölle ophaalde um de verrektes te voore, koch die ouch gereigeld bee lui in de Kattesjtraot in Wiek. 't Waor 'n heks en ze haw e keend van die lui met e koet ôug beloerd en met 'n koei haand aangeraak. 't Keend woord kraank en de moeder, die die aw vrow neet vertrowde en huur verdach, sjpraok er met huire maan eûver. Dei wow 't iersj neet geluive, mè wie de be-handeling van het keend door enen dokter gein verbeetering brach, môs er het waal aanneume.

Ze sjpraokte noo aaf, um op ene bepaalde muirrege te communisere en daan met 't keend nao de patersj Redemptoriste vaan Wëttem te goon, die ene groete naam in die zake hawwe. Zoe dege ze daan.

De euversjte van dat kloester gaof de maan al direk veûr antwoord dat de hekse verbanne waore en neet mie besjtonge. Mè dei maan dreigde ziech in de kerrek te laote opsjlete en neet mie droet te kome veur dat me ze kind gehollepe haw. Toen begôs de pater 't kind te „euvlerze”. Wie er veirdig waor, gaof er de awwersj nog de vollegende raad: bee alles, wat ze op d'n trögkweeg zowwe tegekome, zowwe ze gewoon hunne gaank goon en niks trökzègge. Dat beloufde ze dan ouch.

Ze ginge noo heiversj en het keend dat op de weeg denaotow gekerrempe en gebeuk haw, laog noo rustig in de kouts en sjleep. Aan 't kepelke, bee 't „Bergerbömpke”, bove aan de

Berregersjtraot, oonder Berreg en Terbliet, zaot dat aait schöllewief en vrog hun wie ze passeerde: „Boe kom geer al zoe vreug vandan?” En tegeliekertied probeerde ze met huur han de kînderkouts aan te rake. De moeder haw alle meute um de kouts op de grond te hawe, en huire maan heellep huur daabee, um ziech toch mer neet aan dat wief te vergriepen. Op 't leste mooste ze allebei al hun krach inspanne, aandersj waor 't kuitske de loch ingevloge.

Wie ze weer bee hun waore aangekome, lag de maan direk e bösselke kroedwös, geweid op Slivvevrowhiemelvertsdaag, veûr de duur. Sinds toen ès de heks noets mie gekome.

De heks met de moneka

E keend van vief, zes jaor woord kraank. De doktersj die geraodpleeg woorte, wiste ouch geine raad. Op aanraoje van braaf lui, ging de moeder nao Riekelt, nao de Witte Patersj en deij beloufde huur te hellepe; deij waore goot op de huugte van die zake. De moeder moos dan eine metbreenge, ès 't kôs de pa of waal ein braaf buurvrow. Es ze dan kaome, mog zee, noch degennege, dei mèt huur kaom, oonder gein vuurwaarde ömloere. Zoe gènge ze daan, de moeder mèt 't keend in è kinderkuitske en de buurvrow deneve. Effekes boete Wiek, huurde ze opens meziek oet ene moneka achter hun op de weeg. Dei meziek woord wie langer wie hêlder, mè de vrowlui dachte aan de vuurwaarde en loerde neet öm. D'n eine kier hoorte ze de meziek aan

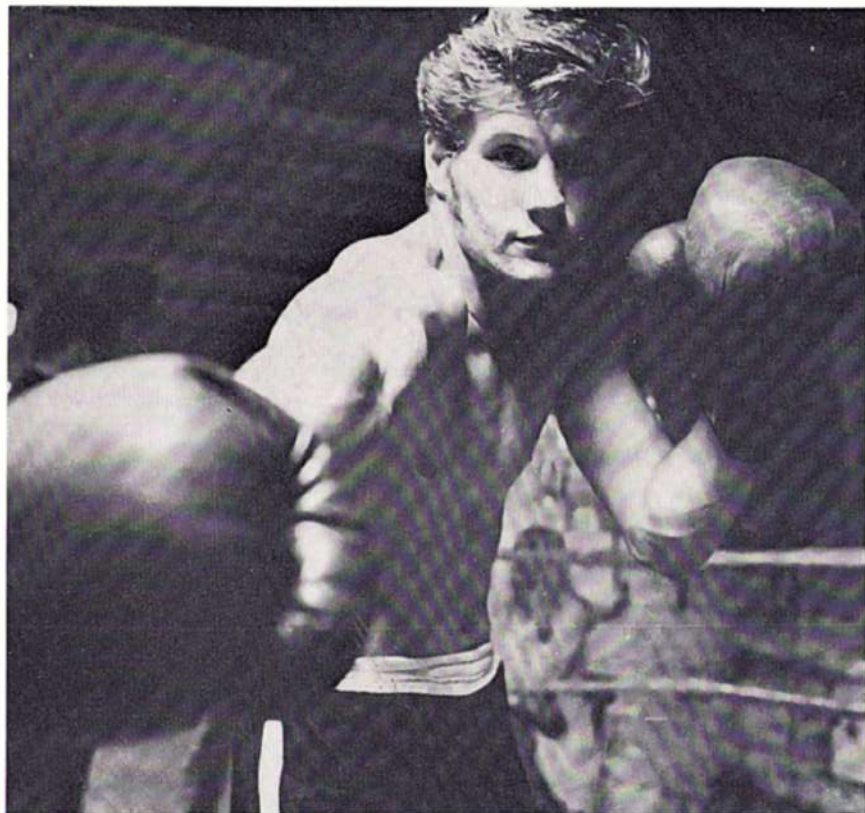
den eine kaant en daan weer aan d'n aandere kaant en soms verdommes hêl, flak achter hun oere.

't Waor de heks, deij 't keend haw aangeraak met 'n koei haand. Ze deeg noo 't oonmeugeleke öm de vrowlui te doen umkieke; zow dat lukke, dan beheel ze de mach euver dat errem sjaop. Wie ze zaog, dat dat neet heellep, begôs ze de twie vrowlui oet te sjelle. En deij, herkende noo huur sjtöm. Ze hawwe waal vuil zeen huur 'ns degelek de woerheid te zègge, mè toen sjoot hun te bènne, dat van huur sjzwiege de gezondheid van 't keend aafhoong. Ze hele vaol. Iersj aan Groonsveld leet 't wief nao hun te vervolge. In Riekelt aangekome, woord 't keend „euvlerze” en genoos dadelek.

De reinsjtein

Op de Bergersjtraot woort sjnachs hiel dèk 'n gesjtalte gezeen, dei aan de geng waor ene reinsjtein te verplaatse. Ene knech, dei nog laat greunte oet 't veld houde, hawwer zonne gesjtorreve meister in herkend. E meidsje van dezelfde boerderei waor 't sjpook ouch tegekome en 't herkôs em ouch, mè twie daag later waor het keend aan 'n geheimzennige krengkde gesjtorreve. Op zekere aovend, 't waor al laat, kaom ouch ene zaate boer door het veld en zaog ouch wie 't sjpook aan de geng waor met dei reinsjtein. Er huurde hum kerreme en klage: „Boe legk iech hum! Boe legk iech hum!” Wie de boer get korter begekome waor, kaom de geis op hum aaf en

wandelaarsters trok. Een tocht georganiseerd onder de bezielende leiding van Broeder Modestus van Huize Sint-Jozef. Huize Sint-Jozef dat zijn huisgenoten nog steeds de mogelijkheid biedt tot het beoefenen van tal van sporten.

En wat te zeggen van bokser Sjeng Verstappen, de 19-jarige sloper uit de Barakkenstraat, die als lid van de Maastrichtse Sportschool (MSS) de naam van zijn woonplaats x malen in de binnen- en buitenlandse pers bracht. „Jimmy” — zoals de Hollanders hem noemen — veroverde driemaal de kampioenstitel van Zuid-Nederland in het halfzwaar gewicht en werd in 1969 en 1970 in dezelfde klasse kampioen van Nederland. Hij

nam deel aan diverse boksinterlands tegen Denemarken, Engeland en Tsjecho-Slowakije, waarbij hij een uitstekend figuur sloeg. Volleybal en biljarten kenden in de voorbije jaren in Heer ook tal van beoefenaren. En in het Sportpark Mulder kwamen de tennissers en tennisters aan hun trekken. De karavaan van de Tour de France ging in 1969 voor een van de vele etappes op de A. van Scharnlaan van start. En in 1970 vindt op de Sibemaweg de aankomst plaats van een van de ritten van de klassieker Parijs-Luxemburg. Kortom: Heer sloeg op sportgebied beslist geen slecht figuur.

Will J. Poulssen

Heer, detailhandels- en ambachtscentrum

Puttend uit de geschiedenis van Heer en het van mond tot mond overgeleverde, komt men tot de konklusie dat Heer reeds van oudsher een nijvere bevolking heeft gehad die altijd, buiten het beoefenen van landbouw en veeteelt, een rijk scala van beroepen en bedrijven te zien heeft gegeven. Heerder steenfabrieken, aannemers en bouwvakkers waren tot in Duitsland en België toe bekend. Verdwenen zijn de Heerder bedrijven zoals brouwerij, likeurstokerij, cichorei-drogerij, tabaks- en sigarenfabriek, de brikkenbakkerijen en de smederijen omdat de tijden veranderden. Gebleven is echter de ondernemingszin die zich ook nu nog demonstreert in een veelsoortigheid van bedrijven en winkels.

Men kan zich afvragen of het alleen de ijver van dit volk is geweest waardoor Heer door de jaren heen zo'n belangrijk ambachts- en dienstencentrum is geweest. Zeer zeker is het ook zijn bijzondere ligging geweest tussen stad en achterland die stimulans was voor een meer dan normale economische ontwikkeling. Het achterland van Maastricht heeft jaren lang, totdat de Belgische grens minder barrière werd, voor een groot deel achter Heer gelegen. Bovendien vormden Maas en spoorlijn een grens die Heer en achterland enerzijds isoleerde van de city, doch anderzijds de kans schiep voor een onafhankelijke economische groei. Bruggen, tunnel, verkeer en openbaar vervoer zorgden wel voor betere ontsluiting van de city, doch ze zijn ook, en zullen dit altijd enigszins blijven, de

flessenhalzen en afsluitende kurken, die Heer tot in de verre toekomst een eigen functie in het economisch patroon van de oostzijde van de Maas zullen garanderen.

De annexatie van deze gemeente mag Heer dan in de toekomst bestempelen tot een wijk van Maastricht met een belangrijke woonfunctie, feit is echter dat dit nooit een wijk zal kunnen worden zoals ze aan de westkant van de stad te zien zijn. Er is hier ten enenmale een winkel- en ambachtscentrum gegroeid dat niet alleen een wijkverzorgende functie heeft maar tevens voor een belangrijk deel gericht is op een groot gebied in zuidelijke en oostelijke richting. De trend is reeds sterk aanwezig dat woon- en werkgebied, dankzij de verkeersmiddelen, steeds meer gescheiden worden. Hierdoor ziet men in Gronsveld, Rijckholt, Margraten, Cadier en Keer en nog verder, nieuwe en grote woonkernen ontstaan die qua inwonertal de oorspronkelijke bevolking van deze plaatsen waarschijnlijk verre gaan overtreffen. Begrijpelijk zal zich de plaatselijke middenstand hieraan aanpassen en zullen nieuwe winkelvestigingen volgen.

Aangezien deze plaatsen allen echter los van elkaar gelegen woonkernen zijn zonder streekverzorgende functie en elke plaats afzonderlijk weer niet voldoende inwoners zal krijgen voor het rendabel maken van een volledig dienstenpakket, is het voor de hand liggend dat een groot deel der in-kopen en van de gewenste ambachtelijke diensten van elders betrokken

herhaalde ouch noo weer z'n vraag. De boer dei fleenk in de piekel waor en nörreges gei koet in zaog, gaof hum veur antwoord: „Mè vreund, legk hum boestem gekrege hubs!” Toen lag 't sjpook ein haand op de sjouwer van de boer en zag: „God zegent diech, diech hubs miech verlos!”

Wie de vollegende daag het vertèl-selke in den umtrèk versjpreid waor gingde de boere kieke en zaoge, dat de sjein op z'n plaats waor gelag. Wei 't neet geluif, kent 't bee 't kadaster goon vraoge.

Boevuur den duvel de lui lierde rouke

Het waor in den tied dat de lui nog neet zoe sjluim waore wie vandaag ten daag. Ze leifde nog gaans eenvoudig en braaf en es ze meug waore van het werreke, wiste ze niks betersj te doen daan te beie. Dat haw den duvel al lang verveild, mè tot noo tow hawwer nog niks aandere kenne oetvinde um de lui van die gooi gewoente aaf te breenge.

Jus hawwe ze den toubak oontdek en de piep oetgevoonde, of den duvel maakde van die nuigigheid gebruik um de lui van het beie aaf te breenge. Heer sjerde ziech uirreges get toubak en 'n piep en verkleide ziech innene sjieken hier. Zoe kaomer op è gegeve ougenblik – woullike rouk oet z'n piep vuur ziech oetblozend – op ein plaats, boe de werrek lui, onder de sjaftied, zaote te beie en bleef tao sjtoon es offer wow zègge datter ziech dat 'ns wow beloere.

Wie er dao zoe sjtong te loere, koum

eine van die werrek lui, netuurlek è haansjedevuirsjte, nao em tow um em te vraoge watter dao deeg; dei werrekmaan wow netuurlek geire weite watter oetbloze van dei rouk te beteikenen haw. „Dat zaal iech uuch 'ns gaw vertèlle”, begoos den duvel. „Iech rouk en iech wèl 't uuch ouch liere, want 't rouke verdreif de zörreg en 't meugzien en 't guuf aafleiding en ouch ès uuch de werrekdaag vèul gawwer um!” Zoe lierde heer de lui 't rouke, en dei woorte d'r zoe verheks op, dat ze 't neet allein dege nao 't werrek, mè ouch onder 't werrek zellef. Ze voonte, dat dei vreimde maan waal geliek haw, want vuuraal onder 't werrek hawwe ze bee 't rouke van e piepke minder zörreg en mie aafleiding. Mè onder de sjein van dat 't werrek neet zoe sjzwoer waor, haw den duvel hun toch al weer get lossen van hun geloof gemaak en dao waor 't huim um te doen geweis. 't Waorrem ouch gans gelûk.

De zellefmourdeineir

Op de Sjanderweeg onder de gemeente Hier heit 'n hoes gesjtaande, boevaan ein kamer neet woort bewoent en de blènne altied tow waore. Nao zonnen doet hawwer gein rös en sjnachs tössje twelf en ein woort eeder kier e vreim gedruus gehuurd. De geis van de zellefmourdeineir kaom dan trök.

Naar: P. Kemp, Limburgs Sagenboek, Maastricht 1925
Heers

Sport speelde in Heer een zeer belangrijke rol

Natuurlijk heeft Heer zich in de loop van vele jaren ook op sportgebied niet onbetuigd gelaten. Bij de 12.000 mensen tellende gemeenschap was weliswaar niet te verwachten, dat in vele takken van sport een vooraanstaande rol werd gespeeld, maar op voetbalgebied vestigde de plaats toch wel de aandacht op zich. Luttele tijd voor de annexatie door Maastricht zorgde de voetbalvereniging Heer nog even voor het behalen van het kampioenschap in de tweede klasse B bij de amateurs. Daarmee heroverde de ploeg de plaats, die zij in 1957 bereikte maar in 1969 weer moest prijsgeven.

Feest dus in de plaats, die tal van prominente voetballers naar voren bracht. Prominente voetballers? Ik denk aan al die oud-Heerspelers die naar elders vertrokken. Ik denk aan Nico Mares, die eerst de trui van MVV, daarna van Sittardia en vervolgens van PSV aantrok. Ik denk aan Peter Pleumeekers, die zijn heil zocht bij MVV. Ran Frans Herben die eveneens de kleuren van de Maastrichtse „sterredragers” ging verdedigen. Ik denk ook aan Jean Thans, die zijn heil zocht bij VVV in Venlo. Verder aan Pierre Hofman die een kontrakt tekende bij Limburgia in Brunssum. En ook aan Piet Roosenbeek, die overigens inmiddels naar zijn „oude liefde” Heer terugkeerde. Ook het Kerkraadse Roda JC zocht versterking met een Heerspeler en wel Harry Puts.

Uit deze simpele opsomming blijkt wel, dat de VV Heer – of anders gezegd: de plaats Heer – voor het

nodige voetbaltalent heeft gezorgd. Het was dus niet zo verwonderlijk, dat de VV Heer, opgericht in 1925, op sportgebied een vooraanstaande rol heeft gespeeld in deze plaats. Met de vijf senioren- en negen jeugdelftallen zorgde de vereniging van 230 leden, waaronder 200 jeugdleden, dan ook voor een grote brok actieve, maar ook passieve recreatie.

Bijna een kwart eeuw later (in 1952) liep ook – maar niet als concurrent – de VV Scharn van stapel, die momenteel in de vierde klasse A van de KNVB opereert. Met vijf senioren- en elf jeugd ploegen – een totaal van 260 leden – zorgde deze vereniging in haar wijk voor de gepaste ontspanning op sportgebied. Het was voor deze vereniging roeien met de financiële riemen, die er ter beschikking waren. Want met tweehonderd gulden entree per jaar maakt een voetbalclub geen bokkesprongen. De actieve bestuurders zochten het echter in acties en kregen de zaken toch telkens weer rond. Dit laatste was ook te danken aan het feit, dat de verenigingen in Heer geen gemakkelijksbelasting dienden te betalen en de gemeente voor het onderhoud van de terreinen zorgde. Een stimulans die er onder meer toe leidde, dat de VV Scharn thans niet minder dan dertig gediplomeerde jeugdleiders heeft. Stond in Heer op sportgebied de voetbalsport op het eerste plan, ook andere sporten vestigden de aandacht op deze plaats. Denk slechts aan de „Margratentocht”, die steeds zo om en nabij de 10.000 wandelaars en

blijven worden, i.c. de stad. Het reeds aanwezig zijn van een groot dienstenpakket in Heer alsmede de bovengeschetste barrières rechtvaardigen daarom de verwachting dat de economische funktie van Heer eerder toe dan af zal nemen. Nog een belangrijk facet dat hierbij een grote rol gaat spelen is de toekomstige vestiging van een medische fakulteit (later hopelijk Universiteit) tussen Bergerstraat en Bemelerweg. Voor Maastricht en verre omgeving wordt dit ontegenzeggelijk mettertijd ook een belang van onschatbare economische waarde. Is het dan een utopie te veronderstellen dat de Heerder winkels, mits hun samenstellingspatroon en aanzien tijdig aan deze situatie is aangepast, op de eerste plaats hiervan een krachtige injectie mogen verwachten? Inderdaad mits tijdig aangepast! De aanpassing aan de nieuwe situatie in Groot-Maastricht, aan de behoeften van de groter wordende woonkernen rond Maastricht, is stellig bezig zich te voltrekken, zowel in assortiment als in aanzien der zaken. De komst der medische fakulteit zal dit proces nog versnellen, maar ook een aanpassing vereisen in een tot nu toe ongekende richting en aan een koperspotentieel dat men nog zal moeten leren kennen in zijn koopgewoonten en behoeften. Een taak die het Heerder bedrijfsleven best is toevertrouwd. Stelt men zich de vraag waar zich het toekomstige dienstencentrum van Heer zal konsentreren, dan mag men verwachten dat ten aanzien

van ambachtelijke vestigingen mogelijk geen vaste lijn te bepalen is. De winkelkonsentrasi daarentegen is zich duidelijk aan het samentrekken rond het kruispunt in Heer, d.w.z. de Dorpsstraat vanaf de Einsteinstraat tot ver in de Schoolstraat en langs de Akersteenweg geleidelijk aan opschuivend naar de Kennedybrug. Het hoeft hierbij niet verwonderlijk te zijn als de Schoolstraat door de medische fakulteit in belangrijkheid als winkelstraat zal toenemen. In het kader van Groot-Maastricht is het niet uitgesloten dat Heer in de (verre?) toekomst nog eens een grote uitbreiding zal krijgen richting Gronsveld. Ook de gemeentelijke overheid van Heer heeft reeds jaren in die richting gedacht. Een heroriëntering kan deze plannen wel opschorten maar, bij wel overwegen, niet laten verdwijnen. Winkelvestigingen in deze uitbreiding zijn zeker noodzakelijk voor de direkte wijkbehoeften. De reeds tientallen jaren aan gang zijnde groei van een uitgebreider centrum rond het kruispunt zal, behoudens ingrijpen van hogerhand, hierdoor niet meer ingedamd kunnen worden, integendeel eerder ook hierin stimulans vinden. Dit alles overwegende rest ons slechts één konklusie en wel dat dankzij Heerder ondernemingszin en de bijzondere ligging van Heer, Maastricht zijn historisch en langs natuurlijke weg gegroeide subcentrum-Oost in de gebiedsuitbreiding vindt.

N.J.J. Beuken

Onbekend mannenlijk

Op 16 maart 1896 te 06.00 uur werd aan de Heerder Groenweg het lijk van een onbekende man gevonden door veldwachter J. Toorens en kantonnier M. Dirix. Op 17 of 18 maart wordt vastgesteld dat

„De persoon in deze akte vermeld is gebleken te zijn Jean François Crochet, echtgenoot van Marie Anne Evers, zoon van wijlen de echtelieden Jean Joseph Caliste Crochet en van Marie Elisabeth Deblon, geboren te Verviers oud 38 jaren, van beroep spinner wonende te Dison. Door Louis Crochet oud 42 jaren spinner te Andrimont broeder van den overledene en Marie Anne Evers voornoemd is het lijk herkend geworden.”

Interessant zijn de volgende uitgaven die gedaan worden in verband met de gevonden vreemdeling:

„De Gemeente Heer aan Dr. Emile Schreinemaker, arts, Boschstraat n. 1222, voor Doodschouw van een vreemdeling fls. 2,50 voldaan 27 Maart 1896 w.g. Dr. E. Schreinemaker”.

„Ik Ontvangen Dionisius Thans te Heer wegens het ontkleeden van het lijk van Jean François Crochet het bewaken enz. de som van vier gulden vijftig cents. Heer den 22 Maart 1896 +”.

„Ik Ontvangen Th. Dubois te Heer wegens het maken eener doodkist voor het lijk van Jean François Crochet voornoemd de som van vijf gulden. Heer 22 Maart 1896 w.g. Theodorus Dubois”.

„Ondergeteekende J. Toorens te Heer wegens drank en bewaking van voornoemde Crochet de som van een gulden dertig cents. Heer 22 Maart 1896 w.g. J. Toorens”.

„Briefport Amb. Burg. Stand te Dison fl. 0,10”.

„Ondergeteekende bekent ontvangen te hebben wegens het transporteren van het lijk van Jean François Crochet, het maken van het graf enz. twee gulden. Heer 22 Maart 1896 Handmerk + van M. Dirix”.

Hierdeneire, gier kènt bènnekort waal zègke, dat deij van Kier en Groonsveld boere zien, mèh gier ès toukomstige sjadslui, gier zeet nog neet veirdig.

Es gier dit sjtökske oonvervaalt Mestreechter taal geleze hōb, daan zaal 't uuch duudelek zien, dat g'r zoonder ene diksjonair in Mestreech neet aan 't werrek kènt.

„Du moment dat ene *jeune-homme* neet *respèndeert* aon mien *sentiminte* en miech *attakeert* in mien *amour propre*, *retireer* iech miech in mien *apaarte compartiminte*.”

Juliana-Boudewijnprijs blijvend monument voor Heer

Met de instelling van de Juliana-Boudewijn-prijs op 10 juli 1959 heeft Heer een monument voor zichzelf opgericht. Naar het zich laat aanzien zal deze prijs immers ook in de toekomst op Heerder grondgebied worden uitgereikt en derhalve de naam van de eens zelfstandige gemeente blijven uitdragen. Overigens zat deze bedoeling niet voor bij de instellers van de prijs. Zij wilden een daad stellen die gericht was op de bevordering van de contacten tussen de bewoners van het Limburg aan deze en aan gene zijde van de Maas. Aanleiding hiertoe vormde het bijzondere historische feit, dat de twee gekroonde hoofden van Nederland en België, Koningin Juliana en Koning Boudewijn, op 11 juli 1959 een bezoek aan Heer brachten. De koninklijke gasten, waar ook Prins Bernard bij hoorde, kwamen speciaal naar Heer om elf Belgisch-Limburgse verzetsstrijders te eren, die op het einde van de Tweede Wereldoorlog tegen een beboste helling nabij huize „St.-Jozef” door de gehate Duitse bezetters werden gefusilleerd. Bij het monument, dat reeds vrij kort na de oorlog op deze plek werd opgericht, legden Koningin Juliana, Koning Boudewijn en Prins Bernard kransen tijdens een stijlvolle herdenkingsplechtigheid. Een aparte steen met inscriptie herinnert aan het koninklijk huldebetoon voor de op 11 september 1944 door de Duitsers op lafhartige wijze vermoorde verzetshelden. Het waren jeugdige mannen uit het noordoostelijk deel van Belgisch-Limburg. Ondanks de

eraan verbonden gevaren namen zij moedig deel aan het verzet tegen Nazi-Duitsland. Met de bevrijding in zicht werden zij door terugtrekkende militairen gevangen genomen en van het ene naar het andere Limburg meegevoerd. Hier vonden zij de dood. Het waren P.H.Driessens, G.J.Langers, M.J.Lenders, J.M.Wolfs en J.L.Wolfs, allen uit Maaseik; J.Eerdekens, Gruitrode; W.Conen, Molenbeersel; P.Jaeken, J.Teelen en A.Leroy, uit Neeroeteren en G.Bezzar uit Kessenich. Broeder Michael van huize „St.-Jozef” zorgt op voorbeeldige wijze voor het monument op de plek van de fusillade, zoals vele bezoekers, vooral familieleden en vrienden van de gevallenen, bij hun jaarlijkse tocht naar Heer hebben kunnen constateren.

Ook de Juliana-Boudewijn-prijs eert de nagedachtenis van de elf verzetsstrijders, door mensen uit de nauw met elkaar verwante buurstaten België en Nederland te huldigen voor hun verdienstelijk werk ter verbetering van de verstandhouding tussen de bewoners aan weerskanten van de grens. Naar het voorbeeld van de gefusilleerden, die zelfs hun leven veil hadden voor een betere wereld.

Aan de vooravond van het meer-voudige koninklijke bezoek aan Heer, kwam de raad van deze gemeente in buitengewone vergadering bijeen om ter accentuering van dit gedenkwaardige feit, de Juliana-Boudewijn-prijs in te stellen. Dit gebeurde op instigatie van de toenmalige burgemeester van Heer, A.L.H.M. Kessen,

die met de vroegere gemeentesecretaris M.J.Waber, het raadsbesluit van zijn handtekening voorzag. Het lag aanvankelijk in de bedoeling om met ingang van het jaar 1960 publicisten uit een van de beide Limburgen met de Juliana-Boudewijn-prijs te bekronen, wier arbeid op wetenschappelijk, literair of journalistiek gebied een duidelijke bijdrage had geleverd tot de versteviging van de vriendschappelijke betrekkingen tussen Nederland en België. Later kwamen ook anderen, dan

uitsluitend publicisten voor de prijs in aanmerking, omdat de toenadering van de beide buurvolkereken ook op andere wijze dan langs de literair-culturele weg, gediend kan worden. Bijvoorbeeld op maatschappelijk, staatkundig, sociologisch, toeristisch en folkloristisch terrein. De prijs werd tot nu toe, bij voorkeur jaarlijks, toegekend door het college van B. en W. van Heer op voordracht van een commissie van drie. Gestreefd is steeds naar een zeker evenwicht tussen het aantal laureaten uit

Nederland en België. Opmerkelijk is, dat tot nu toe uitsluitend heren met de Juliana-Boudewijn-prijs zijn onderscheiden. De lijst van bekroonden vermeldt geen dame. Volgens de laatste burgemeester van Heer, mr. L.Corten, is dit zuiver toevallig en geenszins een principiële kwestie. De lijst van laureaten vermeldt tot en met 1969 de namen van de volgende prijswinnaars:
1960. A.G.F.H. van Leeuwen, journalist, Maastricht.
1961. Drs. J.Grauwels, conservator van het stadsarchief te Hasselt.
— Th.Vanderbeeck, pastoor te Zutendaal. (†).
1962. J.Droogmans, letterkundige, Hasselt.
1963. Mathias Kemp, publicist, Maastricht. (†).
1964. Dr L. Roppe, gouverneur des konings in Belgisch-Limburg, Hasselt.
1965. Drs. W.Sangers, O.S.C., priester-schrijver, Maaseik.
1966. A.H.Simonis, oud-leraar, Sittard.
1967. Dr. A.Vandeurzen, advocaat, Genk.
1968. Drs. J.Notermans, publicist, Maastricht.
1969. Dr. F.Houben, oud-commissaris van de koningin in Nederlands-Limburg, Den Haag.
De uitreiking van de prijs aan dr. Houben vond in 1970 plaats, het jaar, waarin Heer, als zelfstandige gemeente ophield te bestaan, maar er desondanks toch verzekerd van kan zijn, dat de Juliana-Boudewijn-prijs ook in de toekomst in Heer zal worden uitgereikt. De plek, waar de Belgische verzetsstrijders de dood vonden, maakt na de grenswijzigingen rond Groot-Maastricht, deel uit van Cadier en Keer.

't Vrejsjpeel

*'N viefstig jaor geléje
met de kerremes van Hier
Waor 't vrejsjpeel in de mode
Dat waor e sjoen vertier
De joonkheid waor in aksie
Ze koze eine kapitein
Dè môs vuur alles zörrege
En ze baantsje deeg heer fijn.*

*En eederein môs luustere
nao de kapitein zien wuird
Of de Britsmeister zow zörrege
Dat ze breukske woord gesjuird
Op de sjzwik oonder in 't tuirrep
Dao kaom alles béjein
En gein van de jong köppelkes
Haw dao noets gein sjagrein.*

*De meziek dei sjeilde welskes
En Skottisj en Kadril
Me kôs nog neet dat sjroevele
Dat sjprengewie de Wèlle
Nen tango waor bei oonbekènd
Boe ès dei sjoenen tied?
En al weurde vier ouch 100 jaor
Sjoenen tied, vier zien diech kwiet.*

Een elektoraal afscheid van de gemeente Heer

De zelfstandige gemeente Heer heeft de laatste verkiezingen achter de rug: op woensdag 18 maart j.l. werden de inwoners die in het kiesregister staan vermeld, opgeroepen naar de stembus te komen in verband met de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Meer dan 2550 echter gaven aan de oproep geen gehoor. Zij hadden geen oog voor het historische ogenblik. Zij namen ook geen deel in wat prof. dr. A. Hoogerwerf „het aarzelend afscheid van de Nederlandse kiezer van de negentiende eeuw” noemde.

Het wegblijven typeert deze verkiezingen: 36,5 procent van de kiezers bleef liever thuis. Onder hen bevonden zich naar verhouding meer mensen met uitsluitend een lagere schoolopleiding, met een inkomen beneden de loongrens, met een leeftijd beneden de veertig jaar. Waarom bleven zij weg? Ontevreden over de gang van zaken in de politiek? Minder geïnteresseerd? Minder waardering

tabel 1

	1966	1970	saldo
CCP	366.513	231.718	— 134.805
PvdA	54.148	36.606	— 17.542
VVD	16.827	22.482	+ 5.655
PPR	—	19.002	+ 19.002
Binding R.	—	1.795	+ 1.795
CPN	8.784	9.282	+ 498
Boerenpartij	33.089	6.450	— 26.639
PSP	7.553	8.342	+ 789
D'66	—	24.486	+ 24.486

tabel 2

	verwachting	werkelijkheid
CCP	— 1618	— 1384
PvdA	— 211	— 285
VVD	+ 68	+ 141
PPR	+ 228	+ 215
BR	+ 22	+ 16
CPN	+ 6	+ 19
BP	— 320	— 287
PSP	+ 9	— 47
D'66	+ 294	+ 338

voor verkiezingen? Vonden ze het moeilijk een keus te doen? Voelden ze zich onmachtig iets te veranderen? U hebt zeker wel in de kranten gelezen, dat iedereen nogal tevreden was over de uitslag en dat ze zo te horen allen gewonnen hebben. Dat is fijn, maar u behoeft het natuurlijk niet te geloven. Kijk maar eens naar de concrete cijfers en vergelijk eens het aantal mensen dat op een partij heeft gestemd met hetzelfde aantal vier jaren geleden. U kunt niet zo goed vergelijken met raads- of kamer-verkiezingen, want dat is niet hetzelfde. En percentages met elkaar vergelijken is alleen belangrijk voor diegene die zijn zetelwinst wil uittellen.

Daarom geef ik eerst maar eens een overzicht van de statenverkiezingen in Limburg in 1966 en 1970; een winst- en verliesrekening (tabel 1). Heer telt 1,2 procent van het totale aantal Limburgse kiezers. Volgens de provinciale cijfers zou de balans

voor de verschillende partijen in Heer er als volgt hebben moeten uitzien eraanast de werkelijke cijfers (tabel 2)

De werkelijke getallen wettigen de slotsom, dat de christelijke partijen het in Heer op zich genomen slecht hebben gedaan, want ze verloren uiteindelijk bijna 1400 stemmen, maar ze zijn toch beter voor de dag gekomen dan in de rest van de provincie. Mogen wij aannemen, dat hier het „Kerckhoffs-effekt” gewerkt heeft? Opvallend is het grote verlies voor de Partij van de Arbeid, duidelijk van slag af, en van de Boerenpartij, zij het iets minder dan in de provincie. Overwinnaars zijn D'66 en VVD. De PPR haalt de verwachte uitslag.

Wanneer u nu nog eens terugkijkt naar wat ik schreef over de wegblijvers, dan acht u de konklusie dat het niet opkomen schadelijk is geweest voor de linkse partijen als PSP, PPR en PvdA en voordelig voor VVD,

tabel 3

	1962	1966	1970
Chr. Partijen	3394	4025	2641
PvdA	837	804	519
VVD	132	252	393
PPR	—	—	215
BR	—	—	16
CPN	27	53	72
BP	—	331	44
PSP	—	110	63
D'66	—	—	338
Germeaux	—	67	—

tabel 4

	1949	1953	1958	1962	1966
KVP	2130	2403	3301	3685	2913
PvdA	746	956	704	816	713
Lijst- Vranksen	—	—	—	—	2019

D'66 en KVP wellicht niet zo onwaarschijnlijk. Overigens toont een vergelijking van de uitslagen van de statenverkiezingen in de gemeente Heer van 1962, 1966 en 1970 een konstante vooruitgang aan voor de VVD (132, 252 en 393) en de CPN (27, 53 en 72) (tabel 3). Nog een enkel woord over de voorkeurstemmen in 1970. Ik beperk me tot diegenen die meer dan tien procent van de stemmen op de desbetreffende lijst uitgebracht, op zich wisten te verenigen (waarbij bij de lijstaanvoeders het onderscheid tussen lijst- en persoonsstemmen al helemaal niet te trekken is, zodat ik deze maar buiten beschouwing laat). Uitschieter is R. Kerckhoffs die 1495 stemmen kreeg, gevolgd door zijn mede-CCP'er Hoen die er 171 kreeg. Bij de PvdA behaalde F. van Thor 88 stemmen, en bij D'66 J. Veltmans 65.

Ik geef nu de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen (tabel 4). Bij deze verkiezingen hebben de kiezers het altijd gemakkelijk gehad, want er deden maar twee partijen mee, de KVP en de PvdA, met uitzondering van de laatste keer (in 1966),

toen op persoonlijke gronden een lijst-Vranken opkwam naast de beide andere partijen en een groot aantal stemmen wist te behalen, nl. meer dan 2000. De PvdA daalde relatief en zelfs absoluut, ondanks de toename van het aantal geldig stemmende kiezers. De KVP behaalde uiteindelijk acht zetels in de raad, Vranken vijf en de PvdA twee. De voorkeurstemmen op niet-lijst-aanvoerders uitgebracht, waren vooral voor J. van Caldenborgh (529), P. Heuts (231), L. Prikken (203) en P. Lasoe (188).

Het belangrijkste bij deze verkiezingen was de strijd tussen Kerckhoffs en Vranken, welke naar het schijnt bij de deelname van Heerder kiezers aan de eerste verkiezingen voor de raad van het nieuwe Maastricht een spannend vervolg gaat krijgen. De kamerverkiezingen van 1967 boden ook in Heer een kleurrijk beeld. De uitslag luidde: (ter vergelijking voor enkele partijen de cijfers van 1963, 1959 en 1956):

tabel 5

	1967	1963	1959	1956
KVP	3261	3496	3042	2702
PvdA	955	766	895	961
VVD	438	145	177	24
ARP	87	21	22	15
CHU	55	30	20	8
CPN	66	29	18	15
PSP	100	27	13	—
BP	313	98	—	—
D'66	297	—	—	—
overige	268	98	14	24

In 1967 kregen drie kandidaten meer dan 100 voorkeurstemmen: Maenen (175), Baeten (140) en Tans (160). Wanneer ik distrikt II (Scharn) vergelijk met een van de distrikten

in de arbeiderswijk van Heer (V) dan valt op, dat de KVP geen verschil in waardering ondervindt, maar dat met name de VVD (160 tegen 44) en D'66 (72 tegen 29) in de middenstandsbuurt sterker vertegenwoordigd zijn en de PvdA (125 tegen 218) en de BP (45 tegen 68) sterker in de arbeidersbuurt.

Duidelijk is de dalende lijn van de christelijke partijen. Diegenen die niet zijn gaan stemmen zijn al helemaal aan de kant gaan staan. Maar wat de KVP c.s. verliest, hebben de progressieven daarmee nog niet gewonnen. Een progressieve konsentratie van PvdA, PPR, D'66 en PSP (met excuses aan diegenen die nog niet zo ver zijn) behaalde in 1956 961 stemmen, in 1959 908, in 1962 837, in 1963 793, in 1966 914 en, het markeerpunt van de nieuwe ontwikkeling, in 1967 1352 en in 1970 1135. Al met al betekent het verlies voor de konfessionelen dus nog geen winst voor de progressieven.

Mijn slotsom is: twee van de drie „Heren” gaan stemmen, maar ze maken een beoordeling van hun doen en laten er niet gemakkelijker op. Zoals overal, ook hier veel partijen en weinig duidelijkheid.

Dr. H. Waltmans
Cadier en Keer, 15 mei 1970

Wie Slivvenier de vrouw maakde

God heit lang naogedach ie Heer vuer de maan e vrommersj ging zitte make. Heer pakde ziech ene gouwe koomp en kretsje ziech daoin get zillevergruus van de maon. Heer sjtrupde et vel van ein sjlang. Dat sjnooi er in klein kitsjelkes. Heer plökde ziech get wörtelkes van et wintergreun en de bleidsjes van ein roes. Dao doer-eweg reurde er et floere vel van ein perzik, de ouge van e hert, de traone, die de wolke krietten op ene herrefsaag en get bösselkes goud van de zon. Dao bovenop deeg er et hart van e heiske en de veire oet de sjtert van ene powhaan. Heer maalde ziech enen helle diamant sien. Dat alles mingelde Slivvenier ziech in ene gouwe koomp. Heer deeg nog e pötteke honing de doer-e-weg en e penneke vies blood van enen tieger. Es söker sjtruide Heer ein haandvol sjnie dreuver en mingelde dat alles weer met e wösjeke vuur. Heer klopde en reurde et nog ins flink. Daan sjtong opins in dei gouwe koomp et iersje vrommersj: Slivvenier ze meistersjtök! In al zien goodheid deeg-er et cadeau, zoe mer, aan den iersje mensj, want et wour neet good vuer dei, datter mer allein bleef.

Mè de week drop koum dei al gaans besjeimd aan de hiemelpoort belle: „Slivvenier, et sjöpsel dat ger miech gegeve höb, is ene nagel aan men doedskis! Ze zjwets de gaanse daag, ze klaag öm ene vets, en ze greint en lach tegelijk. Leve God, pak ze Uuch esteblijf trök! Met zoe get neve mich, höb ich gei leve mie!”
En Slivvenier in al zien gooiigheid

pakde ziech de vrouw trök. Mè de week wour nog neet um of dao sjtong de maan al weer aan de poert. Of er Slivvenier neet ens koos sjpreke. Ze leve wour gei leve mie, seir er de vrouw kwiet wour. Ze zong en ze daansde en wat ein zaligheid laog in huur ouge te bleenke. Ze sjpeilde met-em en gein kiersje en gein proeme woure zoe zeut es de muilkes van huire moond. „Hier-God, beedelde heer, geef ze mich trök! En Slivvenier gouf em de vrouw trök. Ein week ging et good, mè soondes, es Slivvenier laog oet te röste in de cannepé van de wolleke, zoug-er de maan weer aankome, wit van de gif, mèt ene prengel in zien haand. Vuer ziech oet dreef-er et errem vrommersj. „Hier-God”, sjriuwde-er al van wiet, „pak ze Uuch mer weer trök, ich höb mie leid en miserie es plezeer van dat vrommersj”. Mè toen woord Slivvenier ouch ens flink koed. De veire van de cannepé kraakde: „Maan, maak gaw datste mèt die vrouw heiversj keums en kom mich noets mie mèt huur onder men ouge! Lier huur mer verdrage. Es ich ze vandaag bee miech heel, koumste miech binnen en week weer laam make um ze trök te kriege!” En de maan sjmeet de kuul eweg, pakde zich de vrouw bee en henneke en noom huur mèt trök, jaomeren-teire: „Dreidobbelen erremen haas, dei ich bin! Ich ken neet leve mèt huur en ich ken neet meë leve zonder huur!”

Joan Bertrand
Heers (oorspronkelijk Wylvees)

*Toen 't vloot nog neet door buize leep
en geine mins dao de bedoeling vaan begreep
boe iers eus kenij aon mooste drinke
lik noe in rioolbuize te stinke.*

*'ne Kwakvors zaot toen langs dat vloot te jenke
auch die badde ze neet belder kinne krenke
snòtsend zaot heer langs 't vloot in de berm
beer bad eine vaan zien jonge op z'nen errem.*

*Zuus tiech dao deen toore, dat is noe Mestreech
dao in de maos löp noe us woenplaots leeg
in dat vlootwater, wat in die buize lik te bedèreve
zalle veer laankzaam oet moote stèreve.*

*'t Erregste is 't veur uuch klein snake
ze zulle uuch daan neet mie bure kwake
dao zal zich later geine mie op kinne berope
dat heer aon 't vloot beet gezope.*

*En laankzaomaon zulle die Mestreechtenere
probere dee gaanse boel bei te annexere
mettertied zal eus ras bei gaans verdwijne
kwakkertebetskes neet mie op d'n dis versijne.*

L. Darding

Voor de behandeling in de Tweede Kamer, op 4 december 1969, van het wetsontwerp van minister Beernink tot uitbreiding van het grondgebied van de gemeente Maastricht, bestond van de zijde van de kamerleden weinig belangstelling, althans wat het aantal aanwezige parlementariërs betrof. Ook de belangstelling op de publieke tribune viel tegen. Een van de voorstanders van het wetsontwerp zag hierin zelfs een bewijs, dat de annexatie door Maastricht van de randgemeenten Amby, Borgharen, Heer en Itteren, de bevolking weinig beroerde.

De meeste woordvoerders van de verschillende politieke partijen waren het met de ministeriële motieven tot opheffing van de vier genoemde gemeenten eens. Allereerst het gebrek aan bouwterreinen in Maastricht, vervolgens onvoldoende ruimte voor industrievestiging in deze stad en tenslotte de centrumfunctie van de annexerende gemeente.

Ronduit tegen de herindelingsplannen van minister Beernink waren D'66 en de Boerenpartij. Bij monde van mej. Goudsmit liet D'66 weinig heel van de door de minister aangevoerde motieven. Ter illustratie enkele van haar markante uitspraken.

„Het argument voor de gemeentelijke herindeling, dat Maastricht al zeven jaar met deze plannen bezig is, kan nooit een argument zijn. Integendeel, zou ik haast geneigd zijn te zeggen. Als iets al zeven jaar duurt, kan het nooit zo dringend zijn, dat het niet nog iets langer kan duren”. Mej. Goudsmit meende in de Memorie

van Antwoord een korzelige toon te onderkennen.

„Het is net of de samensteller heeft willen neerschrijven — maar hij kon dat niet doen, omdat hij een goed ambtenaar was — wat zeurt gij toch Kamer, terwijl gij toch weet dat, ongeacht de argumenten, Maastricht zijn zin moet krijgen.” Haar slotconclusie was: „Ik geloof, dat de argumenten van de randgemeenten contra, duidelijk sterker zijn dan de argumenten pro van Maastricht. Mijn fractie heeft daarom besloten tegen dit wetsontwerp te stemmen.”

Woordvoerder Nuijens van de Boerenpartij moest van het hele plan niets hebben. Het geschermd met de noodzaak tot schaalvergroting maakte op hem niet de minste indruk. „Men kan met die schaalvergroting wel doorgaan. Men kan op een gegeven moment Groot-Maastricht wel willen uitbreiden tot en met Roermond toe.” Hij vergeleek deze annexatie met het bekende kat-en-muis-spel. „Grote gemeenten, die met steun van boven af kleinere gemeenten in hun greep — soms worggreep — nemen en een houding aannemen van een kat tegenover een machteloze, weerloze muis”.

De voorstanders van de annexatieplannen, zelfs zij, die zich om met de P.S.P.'er Wiebenga te spreken, van harte aansloten bij het wetsontwerp, spraken geen kwaad woord over Heer. „Heer heeft mij nog eens diep de noodzaak ingeprent van binnengemeentelijke decentralisatie”. (Aarden, fractievoor-

zitter van de P.P.R.). „De herindeling slaat dan ook geenszins op tekortkomingen in het gevoerde beleid van Heer, maar op de voor het gezamenlijk gebied niet meer adequate bestuursstructuur” (Van Beek, K.V.P.).

De minister onderschreef deze lof voor Heer: „Deze gemeente krijgt geen straf, zoals de geachte afgevaardigde de heer Nuijens zegt, zij moet wel een offer brengen, niet omdat het een slecht beheerde gemeente zou zijn; integendeel, ik heb respect voor de daden, die door Heer zijn verricht, maar omdat de ligging van Heer vlak tegen Maastricht aan met zich brengt, dat tot combinatie moet worden overgegaan”. Net als de P.v.d.A. was ook de V.V.D. voor aanvaarding van het wetsontwerp, alleen toonde de V.V.D.-afgevaardigde De Beer zich ongerust over het lot van de randgemeenten na de annexatie. Hij was bevreesd voor de spreekwoordelijke stiefmoederlijke bedeling. Zijn wens, dat Maastricht er zorg voor zal dragen dat de randgemeenten behoorlijk aan hun trekken zullen komen, kleepte hij aldus in: „Maastricht is niet breed maar lang. Na de grenswijziging zal Maastricht in twee richtingen lang zijn. Laten wij dan hopen, dat Maastricht dan bovendien breed zal zijn, breed van opvatting ter zake van de benadering van zijn nieuwe burgers. Dan zal wellicht een nieuw gezegde in Limburg kunnen ontstaan: Maastricht is niet alleen lang, maar ook breed.”

Onvermoede zaken als het celibaat kwamen bij het uitvoerige kamerdebat (26 pagina's in de Handelingen van de Tweede Kamer) ook ter sprake. Naar aanleiding van het achterblijven van de bevolkingsgroei

van Maastricht, door de minister verklaard als gevolg van de opheffing van kloosters en van het garnizoen, plaatste de K.V.P.'er Krosse deze opmerking: „Als het celibaat wordt afgeschaft, is er toch weer een toename.” De pleitbezorgster voor Heer, mej. Goudsmit had daar erg veel moeite mee: „Het celibaat betreft alleen priesters, zo heb ik altijd begrepen”. Krosse: „U had het toch over kloosters.” Mej. Goudsmit: „Dat waren nonnen”. „De afschaffing van het celibaat zal de bevolking van Maastricht niet noemenswaard doen stijgen”, zo merkte De Beer (V.V.D.) nog op.

Ter sprake kwam verder het plan van Gedeputeerde Staten om in geheel Zuid-Limburg een gemeentelijke herindeling door te voeren. Daarom wensten de kamerleden Aarden (P.P.R.) en Harmen (afgescheiden groepering van de Boerenpartij) de herindeling van het gebied rond Maastricht op te schorten. Hun houding noch die van de tegenstanders voorkwam de aanvaarding van het wetsontwerp. De meerderheid van de kamer ging met het plan accoord en sloot zich aan bij het standpunt Veerman (A.R.P.): „Iedere annexatie betekent een stukje pijn. Wij geloven echter, dat het algemeen belang vordert, dat Groot-Maastricht wordt gevormd. Wanneer wij spreken over het algemeen belang dan geloven wij dat het op den duur, misschien voor een volgende generatie, ook zal worden gevoeld als het belang van de randgemeenten zelf”. Nu het lot van Heer als zelfstandige gemeente is bezegeld, is het te hopen, dat de wens van Veerman inderdaad in vervulling zal gaan. Liefst eerder dan hij verwacht.

Cor Bertrand

De raad van Heer

Mr. L.J. M. Corten (voorzitter)	15.1.66	tot 1 juli 1970
P.H. Beckers	1953	tot 1 juli 1970
J.H.J. Brouwers	1958	tot 1 juli 1970
J.H.L. van Caldenborgh (wethouder)	1945	tot 1 juli 1970
M. Coninx	1966	tot 1 juli 1970
C.L.H. Dackus	1953-1966 en 3.6.69	tot 1 juli 1970
M.H. Heugen	1949	tot 1 juli 1970
P.H. Heuts	1962	tot 1 juli 1970
G. Janssen	1958-1966 en 3.6.69	tot 1 juli 1970
R. Kerckhoffs (wethouder)	1958	tot 1 juli 1970
A.W. Knubben	1966	tot 1 juli 1970
P.J. Lasoe	1966	tot 1 juli 1970
J.W. Meusen	3.2.70	tot 1 juli 1970
L.H. Prikken	7.5.63	tot 1 juli 1970
L. Vranken	1931	tot 1 juli 1970
J.H. Vrijens	1953-1966 en 3.3.70	tot 1 juli 1970
H.J.G. Wijnands (secretaris)	30.11.1961	tot 1 juli 1970

Laatste woord

aan de inwoners van Heer

U hebt dit boekje gelezen. Veldeke heeft goed werk verricht. Veldeke had er een aanleiding voor. Helaas, een droeve aanleiding.

Op 1 juli 1970 zal Heer niet meer zelfstandig zijn maar geannexeerd worden en opgaan in de grotere bestuurlijke eenheid groot-Maastricht. Nu weet ik wel, dat de territoriale grenzen van een maatschappelijke groepering (in ons geval de 12.300 inwoners van het dorp Heer + het dorp Scharn) niet per se hoeven samen te vallen met de territoriale grenzen van een bestuurlijke eenheid (in ons geval de zelfstandige gemeente Heer). Het blijft niettemin een feit, dat het de voorkeur verdient om die grenzen wel te laten samenvallen.

Straks zal het voor de gemeenschap Heer-Scharn niet makkelijk zijn om (zijnde slechts 11% van de groot-Maastrichtse bevolking) op de zelfde prachtige en vruchtbare wijze met het gemeentebestuur van groot-Maastricht de gemeenschapsbelangen te behartigen als dit steeds kon met het gemeentebestuur van Heer. Niet ten gevolge van enigerlei onwelwillendheid van de kant van groot-Maastricht. Ik verklaar zeer nadrukkelijk, dat ik de zekerheid heb, dat de Raad, het Wethouderscollege en de Burgemeester van groot-Maastricht zich volledig zullen inzetten om de belangen van Heer-Scharn op eerlijk-gelijke wijze te behartigen als die van alle andere inwoners van groot-Maastricht. Wel ben ik erg bang, dat de afstand tussen bestuurde en bestuurder veel groter

zal zijn dan wij in Heer altijd gewend zijn geweest. Ik hoop, dat een echte „Wijkraad-Heer” mét beslissings- en handelingsbevoegdheid en mét verantwoordingsplicht, efficiënte hulp zal verlenen, zowel aan de eigen bevolking als aan het gemeentebestuur van groot-Maastricht om die gevreesde afstand te verkleinen. Ongetwijfeld zal deze kleine bloemlezing, die zoveel maatschappelijk waardevolle gegevens over onze zelfstandige gemeente Heer bevat, de bestuurders en ambtenaren van groot-Maastricht helpen, begrip te hebben voor onze mensen.

Bij de geannexeerde inwoners zal dit boekje vermoedelijk menigmaal heimwee naar de jaren van de zelfstandigheid opwekken. Ik hoop, dat het voor de inwoners echter ook en vooral een aansporing zal zijn om de belangen van Heer-Scharn te blijven behartigen, hetgeen gelukkig mogelijk blijft in loyale samenwerking met groot-Maastricht.

Mr. Louis Corten

laatste burgemeester van Heer

*Of me doer de Brakke geit
Of langs de Sjanderweeg
Of me aan de berreg sjeit
Of oonder in de Sjeig
Eederem dei heit tiech leef
De bes van allemaol
Of me van oonder of van bove ès
Hier, vuur diech hawe vier paol.*

*Dei aan 't Floot gedroonke heit
Es ein Hierder Keend
Nuirreges ès me gauwer toch
es in Hier geweind
Hier en Sjaan al sjeinste tute
Kump 't ins trob aan
Sjaan huillep zeker Hier
Hier ouch huillep Sjaan.*

*Hoeggeacht, gêerd publiek
Hubbe vier ouch vermaak,
Dan daank ver ouch vuur 't applaus
En vraoge ouch ein zaak:
Hawt de naam van Hier toch boeg
Reik ouch toch de haand
Dat ès de weensj van ôs
Bleif vreud eur leve taank.*

Deze aflevering van Veldeke kwam tot stand in samenwerking met de gemeente Heer, bij gelegenheid van de annexatie bij Maastricht op 1 juli 1970, onder redactie van: C. Bertrand, Mr. L. Corten, W. Darley en H. Sleijpen.

Eindredactie: M. de Bruin.

Tijdens de laatste raadsvergadering op 27 juni 1970, werd dit nummer aangeboden aan de Raad van Heer en daarna huis aan huis bezorgd in de hele gemeente.

Foto's en tekeningen

Uitgsmij. E. van Aelst blz. 1

Eduard Piévez blz. 4, 5, 6, 7

Tieleke Hamers blz. 11

Math Wijnen blz. 17, 19

Rijksd. v.d. Monumentenzorg blz. 29

Limburgs Dagblad blz. 36

Het Zuiden Fonteyn blz. 41

G.H.E. Widdershoven blz. 42, 51

Wij danken de Gemoenteraad van Heer die de totstandkoming van dit nummer mogelijk heeft gemaakt en allen die spontaan hebben meegewerkt, met name onze auteurs en de gemeente-ambtenaren van Heer, waaronder de heer J.N. Werzels apart genoemd mag worden als deskundige op het gebied van het Heers dialect.

Wij hopen dat ook door dit „Heernummer“ de belangstelling voor het werk van VELDEKE weer is toegenomen. Nieuwe leden kunnen zich opgeven aan het secretariaat, postbus 188, Heerlen. Zij ontvangen per jaar zes afleveringen van het tijdschrift. Lidmaatschap: f. 7,50.

BURGEMEESTER VAN MAASTRICHT

KABINET
No. 7886-70S

Maastricht, 1 juli 1970

Zeer geachte medeburger van Maastricht,

Hartelijk welkom in Maastricht op de dag, dat de stad U tot haar burgers mag rekenen.

U ondervindt de overgang van Uw vertrouwde gemeente naar Maastricht, hoe goed U de nabije stad ook kent, wellicht als een pijnlijke ingreep in Uw leven, omdat U er nog niet alle gevolgen van kunt overzien. U zult er nog aan moeten wennen Maastrichtenaar te zijn. Misschien vreest U wel, dat veel van het eigene in de leefgemeenschap, waarvan u deel uitmaakt, verloren gaat.

In de gebieden, die vandaag tot Maastricht gaan behoren, bestaat veel waardevols, dat op respect afdwingende wijze door burgerzin van de inwoners en verstandige leiding en begeleiding van de overheden der vroegere gemeenten is tot stand gebracht. Maastricht zou zichzelf en alle burgers tekort doen, als zijn overheid niet eerlijk ernaar zou streven dit waardevolle te behouden.

Het karakter van een stad wordt mede bepaald door de eigen wezenstrekken van haar stadsdelen. Gemeente en gemeenschap zijn niet identiek. Bestuurlijke eenheid leidt geenszins tot kleurloze gelijkvormigheid in de samenlevingsopbouw binnen een gemeente. Ik ben ervan overtuigd, dat ook Uw burgerzin wezenlijk kan bijdragen tot behoud en bloei van het waardevolle in Uw eigen leefgemeenschap en daarmee tot verrijking van het karakter der stad.

Door Uw nieuwe burgerschap is Maastricht vandaag gaan behoren tot de grote steden in ons land. Niet op de laatste plaats door de beslissing, dat Maastricht universiteitsstad zal worden, zijn ruime perspectieven voor de verdere ontwikkeling van de stad geopend. U bent er thans mede verantwoordelijk voor, dat Uw stad de geboden mogelijkheden zal benutten.

Het streven van het stadsbestuur zal erop gericht zijn te bereiken, dat U zich als burger van Maastricht nimmer minder gelukkig zult voelen dan U als inwoner van Uw vroegere gemeente zoudt zijn.

Ik wens U toe, dat U zich spoedig Maastrichtenaar zult voelen, met reden trots op Uw stad.

Uw Burgemeester,

Mr. A. M.I. H. Baeten.